

8412-кар/7-5 1-кар:3606

T88



Пиркимяканы  
Аюберти

Кёк да пюшгенди кёлге...



Шюркiewicz Альберт

КЕК  
ДА  
ТЮШГЕНДИ  
КЕЛГЕ...

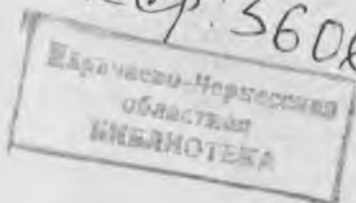


СТАВРОПОЛЬ КИТАБ БАСМАНЫ  
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС БЕЛЮМЮ  
ЧЕРКЕССК 1988

84 Кар. 7—5  
Т 88

Китабы тыш суратын  
А. Н. Капнинов  
этгенди

Кар: 3606



Т  $\frac{4702260000-84}{M 159 (03)-87}$  68—88

ISBN 5—7644—0168—2

С Ставрополь китаб басманы  
Къарачай-Черкес бѣлюмю, 1988

Не юйюнде, неда кёксюл дуниянда  
Къайгы, жарсыу сынамын джюрегинг.  
Джангы ёмюрде атылмын бомба да,  
Рахат бла келсин джангы ёмюрюнг!

---

## Къарачайым

Къарачайым, мени Къарачайым,  
Дуниямы хунерли къанаты,  
Санга къаллай джырым бла джарайым—  
Олду мени бузулмаз антым.

Къарачайым, мени Къарачайым,  
Джылы ююм, огъурлу джерим.  
Хурметли тюрсюнюнг, къарамынг...  
Толад чууакълыкъдан джюрегим.

Беш къанатлы кызыл джулдузум,  
Къарнашлыкъда эркин джашнайса.  
Джанады джукъланмазлыкъ джулдузунг,  
Джазча сен кьууатлы джашайса.

Къарачайым, мени Къарачайым,  
Джылыуум, муратым да сениди.  
Джанкъылычынг, хансынг да болайым,  
Бар джашауум, джаным сениди.

Къарачайым, мени Къарачайым,  
Сенсе аналаны кёзлери.  
Сенсиз бир сагъатны джашамайым —  
Алайды уланланы кёллери.

Къарачайым, мени Къарачайым,  
Хар кюнюнге алгыш иеме.  
Мен ёлсем, джеринге къошулайым,  
Ол зат да манга насыбды дейме.

Къарачайым, мени Къарачайым,  
Санга мен къор болуб кетерме.  
Ол да джашауду манга, билеме,  
Къарачайым, мени Къарачайым!

## Вождну тюрсюню

Гоначкирде бардыла кёк къаяла,  
Мен аладан сейир затны кёрмедим.  
Музыкагъа ушайдыла бузла да,  
Аланы ариу джырларын эшитдим.

Анда бузлагъа джетеди кёк,  
Кёкден салынганча бузла да,  
Табигъатха къошулады джюрек,  
Аны эркетиб, ойнаб кюн таякъла да.

Табигъатны бу хурметине къараб,  
Аны фахмусуна мен баш урама.  
Адамны тюрсюнюн кесгин суратлаб  
Салгъанына къараб турама.

Табигъат мында алай фахмулуду,  
Минг джылланы турады джашлай...  
Ленинни тюрсюню къалай ариуду —  
Къаяла суратлайдыла ма алай!

Вождну ол кенг мангылайын, кёзлерин,  
Керме къашларын, ышарыуун,  
Аны тин байлыгъын, ашхы иннетин,  
Аны ёлмезлик оюму бла муратын

Ары къараб бек ачыкъ да кѳресе,  
Ол затны хар адам кесгин таныйды.  
Быллай къудретге сен шукур этесе,  
Кѳк кеси джырлагъан кибики, алайды!

Джангыдан келиб кѳб кере къарайбыз,  
Суйген адамыбызны биз таныб.  
Табигъатха разы болуб джырлайбыз,  
Мында джюрегинг ариулукъдан толуб,

Ленинни тюрсююн кесине алыб,  
Аны ёлюмсюзлюгюн айтад табигъат.  
Ариулукъ бла игиликни салыб,  
Мийикге чыгъарад аны табигъат!

Быллай бекликни сюе эсенг кѳрюрге,  
Кел, Гоначкир ёзеннге барайыкъ.  
Сен сейирликни сыйын биле эсенг,  
Мында табигъатны суратына къарайыкъ.

Вождну тюрсююне ушаб табигъат,  
Мамырлыкъны сакълайды джерде, кѳкде.  
Кѳбню билген, кѳбню кѳрген — аламат,  
Ол затны кѳресе вождну кѳзюнде.

Табигъат мында алай фахмулуду,  
Ол кеси — уллу, чемер суратчыд.  
Халкъны багъалы адамын суратлайд,  
Ленинни кюрешин, беклигин ачыкълаб!

## Анам

Мен тансыкъ болгъанма анама,  
Келчи, Тебердиге барайыкъ.  
Дуния билген шам таулагъа  
Алгъыш этиб, энтда къарайыкъ.

Узакъ джоллада арыгъанма,  
Кёб ашхы адамны кёргенме.  
Буз тенгизледе да болгъанма,  
Бек ашыгъыб бери джетгенме.

Сейир джолланы джюрюдюм,  
Энтда кёб джолну барлыкъма.  
Гитче шахарланы да суюдюм,  
Ол суймеклик бла къаллыкъма.

Анамы джылы сёзлерин  
Эшитиб, къууаныргъа суюме.  
Москваны къатында чегетни  
Кёксюллюгюн алыб келгенме.

Тебердини джангыдан кёрюб,  
Анам бла ушакъ этейим.  
Аны огъур сёзюн эшитиб,  
Таза муратыма джетейим...

Сабий кибик насыблы болуб,  
Музыкагъа алай тынгыладым.  
Бар ашхылыкъ биргеме келиб,  
Къууанчдан кеф болуб айландым.

Бюгюн а бек талпыб турама  
Анамы кёзлерин кёрюрге.  
Акъбаш тауланы къучакъларма,  
Кел, джаным, биргеме тебре!

Сабийлигим ётген джерлени  
Чокъуракъ сууларына къарайым.  
Къара кёзлю, узунчач къызны  
Ал кёрген джериме барайым...

Анга айтхан таза сёзюю  
Къаяла айтырла. Тынгылайым.  
Заманны уа уллуду кючю —  
Джашлыкъгъа бир кюннге къайтайым.

Лариска бла Асланны  
Оунларына тансыкъ болгъанма.  
Ала джырлагъан джырланы  
Хар бир кюнде эшитиб тургъанма.

Кёб джерледе болгъанма мен,  
Кёб ашхы адамны таныдым.  
Алай а туугъан джеримден  
Джюрегими алмай айландым.

Сабийликни татлы хауасын  
Мен джангыдан тогъуюм анда.  
Сюймекликни джарыкъ къанатын  
Энтда бир джерлейим таулада.

Бек тансыкъ болгъанма анама,  
Келчи, Тебердиге барайыкъ.  
Дуния билген шам таулагъа  
Алгъыш этиб, энтда джырлайыкъ!

## Сау къал, Белоруссия

Санга байрам, манга джол,  
Джер джюзюнде джашайбыз.  
Джашнарыкъса, эсен бол,  
Шо лугъунг бла сен байса!

Джигитлени санларын  
Джеринг, кёгюнг къучакълаб,  
Иннетлерин аланы  
Сен тураса бек сакълаб.

Бек сейирлик джерингде  
Джашынг кибик айландым.  
Джашау бла сёлешиб,  
Тангларымы ашырдым.

Джаз тангланы, кышланы  
Ариулугъун мен кёрдюм.  
Сюймекликни, джылыуну  
Сени бла мен бёлдюм.

Сезимлерин джюрекни  
Чууакъ кёкге ашырдым.  
Энди уруш болмазча,  
Мамырлыкъгъа ышандым...

Кюн таякъча, джылытыб,  
Къаршчы болдум урушка,  
Игиликге тырмашыб,  
Аманлыкъгъа-гурушка!

Кюзлюк сабан юшюмез,  
Олду джерни байлыгъы.  
Таза иннетли ёкюнмез —  
Ашхылыкъны байрагъы!

Кёк кёгюнгю ийнакълаб,  
Джюрек кердим джеринге.  
Хур джашауну къучакълаб,  
Салам бердим нюрюнге!

Къаргъыш кибик болалмам,  
Болайым санга насыб,  
Артыкълыкъгъа тёзалмам,  
Къалыр джюрек атылыб.

Осман — мени кърнашым,  
Сеннге улан болгъанды.  
Аны ётгюр джашауу  
Джюрегингде кългъанды.

Азатлыкъ излегенди ол  
Тюзлюк тутхан адамгъа.  
Душманнга чабханды ол,  
Эсин бериб аламгъа...

Сау къл, Белоруссия,  
Кёб ёмюрле теджейме.  
Урушланы тютюнюн  
Кёрмезинги излейме!

Уллу насыбны кёрдюм,  
Белоруссия, джерингде.  
Кюннге джетгенча, кёлюм  
Мийик болду ёмюрге!

## Джангы туугъан сабийчикге

Биягъынлай чакъгъандыла кёкенле,  
Джайлыкълада отлайдыла тууарла.  
Шам Теберди чайкъалады кёклюкде,  
Джабышмакъла кызаралла къаяда.

«Файгъамбарны джашы» кибик, байрам кюн  
Шам элимде бир сабийчик туугъанды.  
Уу джетмесин, кёз тиймесин, сен керил  
Деген кибик, джангы ай да туугъанды.

Ол сабийчик кимникиди деб сорсанг,  
Бюгюн заманны, джашауну джашыды.  
Къарт анасы, къарт атасы—тынч адам  
Ашхы десенг, ашхылыкъны башыды.

Ол сабийни атасы бек хурметлид,  
Эртдеден келген юйюрден чыкыгъанды.  
Ол да джашлай ёлмез, кетмез, алгыш эт —  
Бу ариу джерде ариу сабий туугъанды!

Шам Теберди элде уллу, гитче да,  
Ананы да, атаны да тюз таныб,  
Таурухлада айтылгъан бийче да  
Бу сабийни хурметине къарайдыла сукъланыб.

Джангы туугъан адам бла биргелей  
Джангы ханс да, джангы нюр да тууады.  
Ариулукъну джашайбыз биз суйгенлей,  
Ол элинге керти насыб болады!

Чыммакъ чакыгъан арбазны тёрюнде,  
Салкын джерде акъсакъалла олтуруб.  
Джаш да, кыз да бары бери келгелле,  
Тегерекни берекетден толтуруб.

Сабий таууш, сабий насыбды бизге,  
Къууанч келсе, джарсыу да терк ёледи,  
Сабийликни тюшюрчю сен эсинге,  
Акъ боракыгъа минеригинг келеди!

Бу хурметге, бу къууанчха ашыгыб,  
Глоч таягы бла джерни аз кыагъа,  
Джюзджыллыкъ акка той таба алланыб  
Келеди, арбазгъа айбатлыкъ кыоша.

Киргени бла, хурджунуна узалыб,  
Сабийлеге суйюмчюлюк береди.  
Джангы кюннге, рахатлыкыгъа къууаныб,  
Тойну ичине тири атлаб киреди.

## Сизни киби́к болурма

Къыркъ биринчи джылны ариу джайында  
Къанлы фашист джуртубузгъа чабады.  
Келинчикле къалыб джангы отоуда,  
Ачы къуугъун хар адамны табады.

Россияны къартлары бла къызлары,  
Джылаб, кёл этедиле джашлагъа.  
Ол джыламукъланы тузлу ызлары  
Джабышыб къалгъандыла ташлагъа.

Ол джыламукъланы хурметли кючу  
Ауушлада, окопалада кюч бериб,  
Алай бла келгенд Хорламны Кюню,  
Совет халкъым, бир юйюрча, бирлешиб!

Ата джуртха кертилик бла суймеклик,  
Къазауатха чакъыргъанды хар кимни.  
Алай уллуду тин бирикмеклик —  
Ёлюмге бермегенди чууакъ кёкню!

Партия башчылыкъ этиб хар затха,  
Хорлам Кюннге Ата джуртубуз джетди.  
Сакъал-мыйыкъ джюлюмеген джашлагъа  
Джигитликни сауғаларын ол берди!

Ёлген джашла, къызла да, сиз кечигиз,  
Мен сиз ёлген джыллада туугъанма.  
Ата джуртум ючюн, сиз билигиз,  
Керек кюнде сизни киби́к джанарма.

Сиз этген джигитликни этерме,  
Сиз ёлген джолла бла да барырма.  
Джерим ючюн ёлюб мен да кетерме,  
Джуртуму уа къанлы джаудан сакъларма!

# Ана

Эсинге тюшгени сайын, кыйналыб,  
Джарсыб, ичингден джылай турурса.  
Анангы аз кёре, кёб айланыб  
Тургъанынгъа джашауунгда ачырса.

Ол затха сен таймаздан кюерсе,  
Бир зат да асыу болалмаз санга.  
Анангы сёзюн, кьолун да сюерсе —  
Анангча ким джан аурутур санга?

Анангы хыныракъ айтхан сёзю да  
Не багъалы затдан уа аиру кёрюнюр...  
Санга къартлыкъ келген кёзюуде  
Анангы бек кюсетир, термилтир!

Джангылмайма: Ананг бла сен бирге  
Джашагъан кюнлеринг эзде къалырла.  
Андан узакъ джанлаб, аны инджите  
Тургъан эсенг, терсликлеринг таларла.

Табхан сабийинг сенден узакъ кетсе,  
Сен да кеси терслигинги ангыларса.  
Джангылычынг кёз аллынга келсе,  
Кьолунг бла джюрегинги терк кысарса!

## Энтда кетиб тебретиле турнала

Энтда кетиб тебретиле турнала,  
Мыдах тюрсюн аллыкдыла шош кёлле.  
Россиягъа, юлерине кыйтырла —  
Мен эшитирме турна тауушла кёкде.

Джашил ханс да чыкъдан болду мууал,  
Кийик кертме да бишгенди таулада.  
Эмен терекча тюрленд бусакъ, тал —  
Россиягъа уа къайтырла турнала.

Быйыл чыгъыб, тюшген балий чапракъла,  
Тилигизни тахсаларын айтыгъыз.  
Къач сыфатха кириб чокъуракъ суула,  
Турналаны кюулерин сиз джырлагъыз!

Туугъан джерни къууаты бла хурмети,  
Сизден ариу не зат болур къараргъа?  
Россиягъа къайтыб турнала бери,  
Джерибизге салам къанат къагъарла.

Къулачымы кёкге джайыб сакъларма,  
Турнала джерге къонарча, къоркъмайын.  
Кёб турмайын Россиягъа къайтырла  
Турнала, экибизни джарсытмайын.

Турнала бла джангы джомакъла келиб,  
Джашлыгъынгы теренине элтирле.  
Туугъан джерни мийикликден кёрюб,  
Аны джангыдан сюерча этерле.

Экибиз да турналаны сакъларбыз,  
Биринчи суймекликни сакълагъанча.  
Алларына къууанч халда чабарбыз,  
Ала бизге джангы хапар айтырча!

Энтда кетиб тебретиле турнала,  
Мыдах тюрсюн аллыкъдыла шош кёлле.  
Россиягъа кёк турнала къайтырла —  
Мен эшитирме турна тауушла кёкде!

# Шахарым

Джазгъы эртен. Бузлу таула. Кертмеле  
Чагъадыла, бары бериб къууатын.  
Аланы юслеринден джомакъла эте,  
Кюн къойнунда ёседи шам шахарым.

Джууунады кюнню таякъларында  
Шахарым, бешигим кибик байланыб.  
Ант этеме, бютеу джерни башында  
Быллай сахар кермегенме айланыб.

Наз тереклени ичинде, кёгериб,  
Хауасы, да, тюрсюню да ариуду.  
Сохтачыкъ биринчи классха кириб  
Къууанганча къууанама, асыуду!

Шахарым, эшиклерин кенг ачады,  
Къонакълагъа эмда кёксюл джеллеге.  
Ол тенгим да, устазым да болады,  
Къарнашча да юретеди игиге.

Аны хар орамы, джюрек тамырча,  
Майданны тюз ортасына тартылыб.  
Уллу Ленин да анга сёлешгенча,  
Анда аны эскертмеси орналыб.

Анда Ленин, къолуна бёркюн алыб,  
Кюн чыкъгъан табагъа суйюб къарайды.  
Шахарны башында кёгюрчюн учуб,  
Рахатлыкъны гимнин ол джырлайды.

## Лермонтовну эсгериб...

Пятигорск шахарны башы бла  
Ол джангурла энтда ётдюле.  
Ала джанымы ичи бла  
Поэт ёлген кюннге элтирле.

Поэтни ёлтюрген адамгъа  
Джюрегим кычырады бюгюн:  
Мени ёлтюрюгюз сиз алгъа,  
Тюшюрмегиз поэтни бёркюн!

Сиз уругъуз, союгъуз мени,  
Джакъсыз поэтни къан джаулары.  
Анга тиймегиз, келлик кюнлени  
Джырлары джанындалла аны!

Атыгъыз, ёлтюрюгюз мени,  
Поэтни керти джакъчысыма.  
Аны ючюн союгъуз терими,  
Неге да тёзерге хазырма.

Поэтни къарнашы-нёгериме,  
Аны сыйын суйюб джакъларма.  
Алайды да, союгъуз терими,  
Аны джырын суйюб джырлайма!

Сиз, поэтни къан джаулары, сиз —  
Хар бир тюз адамны джауусуз.  
Аны бюгюн да биз сюебиз,  
Сиз а, мурдарла, хаман джуртсузсуз!

Зорлукъда ёлтюрюб поэтни,  
Ёлюгюн барамтада ташлаб.  
Уруда букъдургъансыз кесигизни,  
Къалдыгъызмы тюзлюкден джанлаб!

Энди уа—ёлтюрюгюз мени,  
Окъ джара салыгъыз манга.  
Дагъыда ёлмезме, тейри,  
Минг солдатча чабарма джаугъа!

Поэтни джауу—мени джауумду,  
Урсунла, ёлтюрсюнле мени.  
Аны джыры уа бек онглуду,  
Ташада къоймаз джауу бетин!

Дуэлге чакъырама сизни,  
Сизни, поэтни къан джаулары!  
Сиз джауусуз кёкню эм джерни,  
Сизге джаудула джерни танглары!

Сиз, поэтни джаулары, сиз —  
Хар бир тюз адамны джауусуз.  
Поэт ёлюмсюздю, билсегиз,  
Сиз а — ёлюмге да керек тюлсюз!

## Къулийланы Къайсыннга

Туугъан къарнаш къарнашха баргъан кибик,  
Къайсын, бюгюн къабырынга келгенме.  
Сени ауазынгы эшитгенча болуб,  
Къабырынга джылыууму бергенме.

Сени китабынг, арбазынг, джеринг да,  
Меккя да, Кяба да болдула манга.  
Сени джазгъан джырынг, айтхан сёзюнг да,  
Алгъышла кибик джашарыкъла дунияда!

Таякъ тийиб, къансыгъан кючюк кибик  
Джюрегим джарсыйды, джылайды санга.  
Намуларынгы сабийликден суюб,  
Алада кёргенме мараллы тангла.

Хар бир джангы китабынг байрам болуб,  
Алай талпыб юреннгенме китабдан.  
Къарыуусузгъа болушурча, эс джыйыб,  
Болушханма хурмет алыб аладан.

Къабырынгда, гюл болмаса, чыгъана  
Ёсерик тюлдю, аны ариу билеме.  
Сени ёмюрде кёрмеген анала,  
Санга ачыб, ала джылау этелле.

Энди санга сёлешалмам ёмюрде,  
Джарсыууму айтыб сабыр болалмам.  
Алай бла ётерикдиле кюнле,  
Алай а хур тюрсюнюнгю унутмам.

Унуталмам ахыр айтхан сёзюнгю,  
Ол а манга дайым болушуб туруп.  
Сабийлеге сен, ышарыб, кёб кюнню  
Къууанганса — фахмунгу кючю болур.

Туугъан кёкде джарыкъ джулдуз джаннганча,  
Джаныб, нюзюрюнгю джеринге бердинг.  
Аманлыкъгъа сен къазауат ачханча,  
Ашхылыкъны байрагъындан кетмединг...

«Къарачайлы къарнашым, кош келдинг»,—деб,  
Арбазынгда къучакълай эдинг бизни.  
Къарачайдан тюз хапарны сен излеб,  
Ышарыб сакълай эдинг игиликни!

Сени суйген къарачай джашла, къызла,  
Бары къалмай къара кийиб, къыйналыб,  
Сен ёлген кюн, ёлген кибиб минг къая,  
Ол адамла джыладыла къыйналыб.

Юй бийченг да энди сени, алгъынча,  
Джарыкъ тюлдю, сын ташха ушаб къалды.  
Дуния бушууну кесине алгъанча,  
Аны да хорларча бир кючю барды!

Арбазында тереклеринг кёгериб,  
Къабырынга салкъынлыкъ эте ала.  
Сен джашарса, бек кёб ёмюрню ётюр,  
Шохлукъ тута, джангы туугъан адам бла.

Къайсын, къарнаш, айыб ётме сен манга,  
Къабырынга джыламугъум тюшеди.  
Къабырынгы къучакъладым танг ала,  
Джюрегим ауазынгы эшитеди.

Гитче къызчыкъ Лариса да, къайгъырыб,  
Туудугъунгча санга алай ачыды.  
Аны бети, къолчугъу да агъарыб,  
Назмунгу да азбар айтыб джылады.

Халинги билген, назмунгу окъугъан  
Къалды нёгеринг болгъанлай дуняда.  
Аурууу не джарсыуу болгъан адам  
Сенден ашхылыкъ сакълай эди хаман да!

Къайсын, бюгюн къабырынгы къатында  
Сенден дерс алгъанча болду джюрегим...  
Джангы поэма джазгъан сагъатынгда,  
Былай шош болуучан эдинг сен бютюн!

«Къайсын, Къайсын!» — деб къычыргъан бир  
таууш —

Ол зат джюрегими кесине бурду.  
Рахат болсун къабырынг, Къайсын, къарнаш,  
Ол келлик ёмюрню тауушу болду.

Кечкинлик бер энтда, Къайсын, сёзюме,  
Къыйынлашыб къабырында джыладым,  
Мен джарсыугъа юреннгенме тезерге,  
Къууаныргъа да сенича, къарнашым,  
Юреннгенме сен юретген дерследен!

## Назим Хикметни эсгере

Рахат дуняны къучакълаб,  
Ашхылыкъ этерге излейме.  
Назим Хикметни эсгериб,  
Назмуларына сый береме.

Таулу джашма, ма ол манга  
Деб джазгъанды ол назмуларын.  
Кюн джаннганды аны джанында,  
Ол суйгенд тюзлюкню джашнарын.

«Аламда джашагъан тюз инсан,  
Салам алейкум, эсен бол,  
Къыйынлыкъ бир джаннга келмесин,  
Тюзлюкге элтир джарыкъ джол», —

Деб алай айтады  
Революцияны поэти,  
Ол кеси пионерге ушайды,  
Алай тазады иннети.

Рахат дуняны къучакълаб,  
Ашхылыкъ этерге сюеме.  
Назимни сёзлерин эсгериб,  
Адамлыкъгъа сый береме!

## Атамы кьарнашына— Тюркюланы Юсюбге

Къуш кесине окъну джетдиртмез ючюн,  
Ол мийикде бек сакъ болуб учады.  
Ата джуртну джаугъа ёлтюртмез ючюн,  
Хар бир адам солдат болуб къалады...

Солдат болуб, Юсюб, сен да кетгененг,  
Фашистле бла къазауат этерге,  
Къазауатны отуна сен киргененг,  
Ант этгененг, душманлыкъны кесерге.

Курск шахарны къатында билегинге,  
Сталинградда — башынга окъ тийиб,  
Къанынг къызаргъанында хансны юсюнде,  
Къалмадынг сен сауутну къолдан ийиб.

Джигитлигинг манга юлгю болгъанды,  
Туугъан джерни джюрегинг бла джакъладынг.  
Кёкюрегинг орденледен толгъанды,  
Сабийликде огъуна аны ангыладым.

Сен ашыгъыб урушха кетген кюнде.  
Кюн бек чууакъ эди, джаумаед джангур.  
Сени ёлген къагъытынг келген кюнде  
Танг джарыкъ эди, ёлмегенча бир батыр!

Къызынг Зумрат, джашынг Асхат ёсдюле  
Ата Джуртну хурметинде, кьойнунда.  
Андан бери кёб джылла да ётдюле,  
Туудукъларынг атынгы айтыб хаманда!

Ата джуртну керти джашы, Юсюб, сен  
Джуртунг ючюн джашауунгу бергенсе.  
Сен суйгенча ёсюб тау эллеринг кенг,  
Ол ышанда джашауунгу кёреме...

## Зумакъулланы Танзилягъа

Малкъарым, мени кёк джырлы Малкъарым,  
Сезимлерим хар элинге тюшгенди...  
Ол иннет бла хурметинге къарадым,  
Адамлыгъынг Минги Таудан ёргеди!

Анамы къолларын уппа этгенча,  
Кёксюл тангларынга суймеклик бердим.  
Кябагъа барыб джер-суу кёргенча,  
Джерлеринги кёрюб, алай суйюндюм.

Джырланы да, джомакъны да тенг этиб,  
Ёмюрлени бир джол бла келгенбиз.  
Таш юсюнде мюрзёу салыб, битдириб,  
Эки къарнаш — бир арбазда ёсгенбиз...

Къарачайдан кем кёрмейме, Малкъарым,  
Къартларынгы, джашларынгы сыйларын.  
Эсде тута эллеринги атларын,  
Сени бютеу ариулукъдан сайладым.

Кёксюл джырымса сен, джаным, Малкъарым,  
Анам бек суйюб тынгылайды ол джырлагъа.  
Фахмулу джашларынг бла къызларынг  
Джыр юлюшле ийедиле дуниягъа.

Къарачайым десем, кёксюл Малкъарым,  
Ол сёз бла бирге айтылады атынг...  
Болама сени къарнашынг эм джанынг,  
Анамча сен да анамса, Малкъарым!

## Къаракетланы Иссагъа

Урушну палах отунда  
Бизни ючюн сен кюйдюнг...  
Ачыуну ачы атына,  
Джигит кибик, сен миндинг.

Окъла тийдиле санга,  
Джанынгы джырын кюйдюре.  
Тангига салам айтханса,  
Сауут алыб, джыр эте!

Туугъан джуртну джакъладынг,  
Хар чёбюне сый бере.  
Ахыр окъну сен атдынг,  
Джашау ючюн сермеше!

Урушну палах отунда  
Тууарыкъ джырла ёлгелле...  
Айны алыб къойнуна  
Джанынг алай кетгенди!

Туугъан джерни сен гюлю —  
Тауда джашайд тюрсюнюнг.  
Джарыкъды хар бир кюню —  
Анда джашайд къарамынг!

## Черкесли къарнашым

Черкесли къарнашым, керти къарнашым,  
Джюрегим, сёзюм да тазады санга.  
Сени дамлы тойларында чанчылдым,  
Мени сыйымы кёrese хаман да!

Черкесли кърнашым, керти кърнашым,  
Эки эгиз кърнаш кибик джашадыкъ.  
Джарсыуунг болгъан кѣзюуде — ашыкъдым,  
Болушургъа ашыкъгъанма, хорладыкъ!

Хар бир кюнде болдум сени къатынгда,  
Кърнашынгча турдум билегинг болуб,  
Сен а дайым эс бѣлесе да манга,  
Оюмубуз тюздю, кърнашлыкъ тутуб,

Джеринге джангур джаугъан чакълада,  
Ол джангургъа джюрегими ачама.  
Къртынг, амманг салам берген сагъатда  
Анамача, бютюн разы болама.

«Адиюх» къалада кѣк джулдуз джанса,  
Черкесли кърнашны бѣркюд, дейме, ол.  
Джаз алада джанкылычынг тууса уа,  
Ариу кызыларынгы чачыд, дейме, ол.

Черкесли кърнашым, керти кърнашым,  
Джашау отну бирге ышыра келебиз.  
Бар элинге, бар юйюнге алгышым, —  
Ол алгышны кертилигин билебиз.

Ногъайлы, абазалы да кърнашым,  
Уллу Россия да кърнашым бизге!  
Ол кърнашлыкъда насыбны биз табдыкъ,  
Бир иннетли — бир юйюрбюз ёмюрге.

Черкесли кърнашым, керти кърнашым,  
Джюрегим, сѣзюм да тазады санга.  
Сени джарыкъ тойларынгда чанчылдым,  
Рахатлыгъынга кыуандым хаман да!

## Якут поэтге—Николай Урсуннга

Аямадыкъ кесибизни, аямадыкъ,  
Не боранладан, не ауушладан,  
Аны ючюн бугъунуб джыламадыкъ,  
Къоркъмадыкъ кийик тауушладан.

Аямадыкъ кесибизни, аямадыкъ,  
Турмадыкъ къаялагъа къысылыб.  
Терсликге джашыртын къарамадыкъ,  
Хуналагъа, чалдышлагъа ышылыб.

Аямадыкъ кесибизни, аямадыкъ,  
Суймекликни тенгизинде да джюздюк...  
Мийик таулада да аджашыб къалмадыкъ,  
Не ауурлукъгъа да тѣзюб джюрюдюк.

Аямадыкъ кесибизни, аямадыкъ,  
Терек орнатдыкъ, сабан да сюрдюк.  
Биз джашаугъа къошхан ашхылыкъ да асыуду,  
Эркишиликни джюрекледе джюрютдюк!

Адамлыкъны уа сакълай биз билдик,  
Аны хар кимге да джугъарын излеб.  
Солдат эскертмеге сый бердик,  
Джашаугъа мамырлыкъ бла шохлукъну излеб!

## Черкес поэтге— Дугужев Къурманнга

Мени кѣре больницагъа сен келдинг,  
Мени туура мыдах сагъатымда.  
Багъалы тенглеримден салам бердинг,  
«Хомух болма», — деб кѣл этдинг ахырында.

Студент джылларымы биргенге алыб,  
Бек сейир, ариу кюнлени эскертдинг...  
Тайгада кеси джангыз к'алг'ан бууну,  
Алыб келиб, аны джюрегиме сен ийдинг.

Хумара элде чегетни гюл ийисин,  
Сен к'олунгда келтирдинг. К'ууандым.  
Джангы назмуларынгы иссилегин  
Мен джангы чак'г'ан хансха ушатдым.

Алай бла эсими кесинге бурдунг,  
Мыдахлык'ны джок' этдинг ол к'езюуде,  
Мен тамблаг'а ашыг'ыб к'алдым, —  
Джангы поэма тууду мени эсимде!

## Пушкин бла к'уш

Учхан к'ушну сюеме,  
Бек к'ючлюдю к'анаты.  
К'екде — сейир сураты,  
Зауук'луду джашауу!

К'анатына ол базыб,  
Былай эркин учады.  
Бюгюн эшитиб бир затны,  
Джюрегим бек урады.

«Бу башында учхан к'уш  
К'ерген болур Пушкинни?» —  
Алай айтыб бир таууш  
Кетди... Учуб ёзенни!

«Сау бол, джашау», — дейме мен,  
Не ок', не садак' тиймей,

Бу кѳуш кѳалгѳанд ѳлюмден,  
Башха джары да кетмей.

Пушкин бла бу кѳушну  
Шохлукѳлары болгѳанды.  
Бюгюн чыкѳгѳан тауушну  
Магѳанасы алайды.

Бу оюмгѳа бойсундум,  
Шох болгѳалла экиси.  
Ант ѳтиб мен айтайым  
Бири кѳкню иеси —  
Мийикликде учады.  
Бири, чегет булбулча,  
Визге джырлаб турады!

## Ол КЮН...

*Кѳобанланы Ахмат бла Батчаланы Муссагѳа*

Ахмат тенгим Джагѳа элине кетди,  
Мусса шохум да—кетди Кѳумушха.  
Джазыуну болур манга бир дерти —  
Кесим джангыз кѳалдым мен вокзалда,  
Джазыуну манга болур бир дерти.

Аланы ѳлтген омакѳ автобусла,  
Адам тюрсюнде кѳрјуне кѳзге,  
Мен кесим джангыз кѳалдым вокзалда,  
Озгѳан кюнлерим тюшдюле эсге,  
Мен кесим джангыз кѳалдым вокзалда.

Черкесск шахарда джауады джангур —  
Мыдахлыкѳ кѳошады ол зат манга.  
Шоркѳагѳа ушайды вокзалда дауур,

Бир ариу къыз да кетди Архызгъа,  
Шоркъагъа ушайды вокзалда дауур.  
Мусса кетди, ышара, къол булгъай,

Ахмат а сагъышха бѐлене кетди.  
Мыдах боллугъуму билмеем былай —  
Айырылыу кѐзюу бек мыдах этди,  
Мыдах боллугъуму билмеем былай.

Черкесск шахарда джауады жангур,  
Джазгъы тубан джол салыб шахаргъа...  
Джюрегимде тууады бир джарсыу, —  
Адам ауазда сѐлеше ол манга,  
Джюрегимде тууады бир джарсыу.

Джолоучу болуб кетгенден эсе  
Ашыргъан адамгъа болады кыйын.  
Ала аналарын кѐрюб къууансала,  
Башлары бла озар турна джыйын —  
Аналарын кѐрюб келирле ала.

Джагъа элине джетеди Ахмат,  
Мусса да кирди болур Къумушха.  
Ала сау-эсен къайтырла бери,  
Манга уа кыйынды — тюшдюм сагъышха,  
Ала сау-эсен къайтырла бери.

Джазгъы жангур алай джауад, тамам  
Мени джюрегими халын билгенча.  
Бююн да тилек тилей болур анам,  
Бир тенгими да джарсыб кѐрмезча,  
Тилек тилей болур бизге анам!..

*1982 дж.*

## Ларисагъа

Ол «таша белгиден» мен ётерме,  
Не этиб да сау эталмазса мени.  
Бетим кёлеккеча болур, билеме,  
Джашаргъа уа кюреширме мен, тейри!

Бу джашнаб келген дуняда джашарма,  
Топракъ бурхучукъ, неда хансчыкъ болуб.  
Мен да кёкню булутундан «ашарма»,  
Къууанырма кёк кёлледен суу тогъуб!

Тюшюнге да бирде кире туурма,  
Къыйналсанг, нёгерлик этерме санга.  
Джазыуунгу джарыкълыкъгъа бурурма,  
Джарыкълыгъым къалыб кетиб дуняда.

Ол «таша белгиден» мен да ётерме,  
Ма ол затха ашыгъама, талпыйма,  
Кюн сайын кёб ашхы ишни этеме,  
Аманлыкъны керти джауу болгъанма!

Алайды да, сен къууансанг — къууаныб,  
Къыйналсанг а-къыйналыргъа сюеме.  
Хар минутха мурса кибиб къадалыб,  
Джашаууму хар минутха бёлеме!

Ол «таша белгиден» мен да ётерме,  
Не джылаб да тыялмазса ёлюмню.  
Бюгюн джарыкъ кёзлеринги кёреме —  
Ала болуб, джашаууму ёзеге.

## Джюрекни къайгысы

Чайнайд джюрегими бир ауур къайгы,  
Аллай затны толу сезе билеме.  
Телефон бла биреу манга айтды  
«Ауруйса, — деди, — бетингден кёреме».

Телефон тынгылаб, ол а джылаб турду,  
Къайсын, ауругъанынга сени къоркъуб.  
Ол тиширы энди манга шох болду,  
Сыйынгы кёре билгени ючюн, къайгырыб.

Сен джырларында тауланы махтадың,  
Джер джюзюне белгили да этгенсе.  
Узакъ джерден сен алагъа таралдың,  
Таулагъа баш ура, алай ёсгенсе.

Эсибиздед — сен джигит солдат болуб,  
Къар юсюнде бузлагъанд къанынг сени.  
Джарсыуу бла джыламукудан сен толуб,  
Къазауатда окъла сылыб бетинги.

Ананг ёлгенди, джокъду сени къатында,  
Кёб тенгинг да джашлай ёлюб кетгенди.  
Алагъа энтда джарсыйса ашхамда,  
Джашлыгынг ма аллай джолда ётгенди.

Джаралы ташны да шош къучакълаб,  
Анга ушаб азмы къалдың къарлада?  
Санга ауруу былай халек къадалыб,  
Джан къайгылы этдиреди джайгыда.

Таулагъа атагъан джырынгы айтсанг,  
Ала мийик болгъанча кёрюнедиле.  
Джолоучулукъдан тамам арыб къайтсанг,  
Таула сени дженгил сау этедиле.

Халкъны джазыуу — сени джазыуунгду,  
Сени джазыуунг — халкъныкъы болады.  
Джашауунг а — джашау ючюн джаныууду,  
Уллу адам уллу болгъанлай къалады!

Эсингдемид — къазауатха сен кириб,  
Бомбала чачылыб сени къатынгда,  
Туугъан джеринги хар бир чёбюн суююб,  
Аланы джакъладынг ёлжум отунда.

Энди, Къайсын, сени ауруу къысханды,  
Ол затны уа тау сууларынг кёрюрле,  
Арбазынгда Джабраилми букъгъанды? —  
Тауларынг сени ауруугъа бермезле.

Гоначкирге кёб къонакъла келгелле,  
Аланы арасында джокъса, Къайсын.  
«Джангы поэма джазаса», — дегелле,  
Анда джашаугъа суймеклик айтылсын!

Бюгюн сен джокъ эсенг да Гоначкирге,  
Тамбла къалыб бюрсюкюн сен келирсе.  
Джугъутур бла джур улакъгъа тюберсе.  
Ала санга джыр джырларла — эшитирсе!

Акъ сууланы, кёк кёллени кёрюрсе,  
Ауруунгу ала алыб къоярла.  
Джанкъылычны имбашынгда элтирсе,  
Санга сабийлик кюнлеринг къайтырла!

Сен да алагъа аз хапар айтмазса...  
Вьетнамда сабийлени джарсыуун,  
Хиросиманы сау болмаз джарасын  
Джюрегинг кесине джыяды, Къайсын!

Египетде, Тюркде эм Мароккада  
Юйсюз кьалгъан джарлыланы юсюнден  
Сен джазгъанса урушда, окопада,  
Джазгъанча, джигит солдатны юсюнден.

Кесинги уа ауруунгу юсюнден  
Сёз айтмайса, излемейсе кыйнаргъа.  
Кёб кечени джукълаялмай, ичингден,  
Сагъыш эте, къайгъыраса дуниягъа!

Сени джашлай ёлген солдат тенглеринг,  
Энтда тюшюнге келедиле ала.  
Аланы джашауларыны юсюнден  
Унутмайса, — джюрек кююнг болдула!

Аллай бирден, сен илгениб, уяныб,  
Терезеден кёк шошлукъгъа къарайса.  
Джангур тамчыла терезенги къагъыб,  
Ливандан сен тынчлыкъ хапар сакълайса.

Сора, кечени рахатлыгъын кёрсенг,  
Бираз тынч болады джюрегинг сени.  
Энди тууарыкъ сабийге бюгюн сен:  
«Юйюнге игилик, къарнашым», — десенг,  
Тансыкълайса энди боллукъ кюнлени!

Кечкинлик бер, Къайсын, айтхан сёзюме —  
Заман джокъду санга ауруб турурча.  
Уллу сууча, бард сени да тёзюмюнг,  
Кючюнг барды джерин къууандырырча.

Къайсын къарнаш — Чегемде джарыкъ  
джулдуз —

Бизге да халал джарыгъын береди...  
Сени кёб джулдузунг болмасын мутхуз,  
Джырынг а къанатын джолгъа кереди!

# Сабийликни юсюнден назмула

## 1

Сабий сагъатымда огъунакъ  
Сурат салыргъа сую эдим.  
Ол узакъ джыл эди, бек узакъ —  
О, кыйынлыкъны билмей эдим.

Урушдан ата-анала къайтыб,  
Ауур джаралары «джылтыраб».  
Ала, бизге хапарла айтыб,  
Кёзледе джыламукъла кълалтыраб.

Ол урушну ачыуун ангылай,  
Себеб болургъа излей эдим.  
Арбазда къозу макъыргъанлай,  
Аны суратын сала эдим.

Мен, къаяны башына чыгъыб,  
Кёксюл суугъа, кёкге къарасам,  
Бютеу дуния мени кёрюб  
Кълалгъан кибик, къууана эдим.

Нызы терекни ауанасы,  
Анамы джумушакъ къллары,  
Бир таулу ёгюз арбачыча,  
Аны кёкге элтген джоллары.

Ала бары, суратха тюшюб,  
Тюшюмде кёрюне эдиле.  
Садлада джангы кертмеле бишиб,  
Кёксюл чыкъда джана эдиле...

Мен билмей эдим ол кёзюуде  
 Дунияда не ачыу болгъанын.  
 Анам шош къараса кёзюме  
 Сезмеем къайгъысын аны.

Башха, фашист къралны солдаты,  
 Туугъан джерими теблеб,  
 Аны тобу, огъу да  
 Сабий джаннга кесин билеб,

Огъай, аллай ачыу суратны  
 Салмай эдим мен ол кюнледе.  
 Эчкилени кютген джашчыкъны  
 Сураты тууаед кёлюмде.

Акъбаш тауларымы башлары,  
 Узунчач кызычыкъны халиси.  
 Кёксюл нартюх баччаланы чачлары,  
 Дамлы джайны харбыз ийиси.

Сабий эсеме, ангыма  
 Ол затла тюшюб ашхамда,  
 Бир сокъур хоншум, огъурлу акка,  
 Къыл къобуз бла — туурамда...

Къартха сюйюб тынгылай эдим,  
 Мен болгъан эдим аны шоху.  
 Кёргенлей хурметли къарамын,  
 Болгъан эдим мен аны джуугъу!

Къыл къобузу бла ол «джырлаб»,  
 Уста сёлеше биле эди.  
 Къартны кёзюнден джыламукъ чартлаб  
 Суу чыкъгъанча келе эди.

Ол а, джигит солдат, бир ауур  
Сермешде болгъан эди сокъур.  
Юйдегисин фашистле къырыб,  
Ауазы чыгъа эди такъыр.

Акъ кюмюшден боялгъан кибик,  
Кюмюш бетли эди сакъалы.  
Бар джигитликден толуб, аны  
Келбетли эдиле санлары.

Бир ачы сууукъ кюн ма ол къарт,  
Узакъ элге кечюб тебреди.  
Излеб, мени таба ол къараб,  
Манга къыл къобуз бла селешди.

Джетиб къартны, къаты къучакълаб,  
Мен юйге къачыб кетген эдим.  
Ол кюн мен джылаб-джылаб,  
Къартны суратын этген эдим.

Джастыкъ тюбюне салынганлай, —  
Анга джашыртын къарай эдим.  
Къыл къобузун, кълун тансыкълай,  
Ол кетген джолгъа бара эдим.

Къартны сакъалындан тюшген джыламукъ,  
Мени бетими джууб, ариулаб,  
Санларымдан кетген эди сууукълукъ,  
Къыш болгъанын къалгъан эдим унутуб...

### 3

Биле эдим узакъда  
Атала ёлгенлерин.  
Тюшген кибик тузакъгъа,  
Джюрекле кюйгенлерин.

Ата джуртубуз ючюн  
Халкъ къазауат бара эди.  
Сен, мен джашар ючюн да  
Джерде тоб атыла эди.

Россияны халкълары,  
Океан кибик, уллуд.  
Къазауатны джарасы  
Ашлана эди уулу.

Кёб къыйынлыкъ кёрсе да,  
Совет халкъны джазыуу,  
Ёлюм аууз кёрсе да,  
Ма, Россия болду онглу!..

4

Мамырлыкъны сады деб,  
Терекле орнатама.  
Сюймекликни аямай,  
Мен ол садха салама.

Мени сабийлигиме  
Ушамасын бир сабий,  
Къазауатны уундан  
Ачымасын бир балий!

Сабийликде кибик, мен  
Энтда сурат салама.  
Игиликни кючюнден  
Рахат тангнга чыгъама...

## 5

Ариулукъну суймеген  
 Инсан болмаз дунияда,  
 Джырларыма тюшкюнле  
 Ариу кёзле, кёлла да!

Сен кёрюрге, ишексиз,  
 Ариулукъну, шохлукъну,  
 Чёб тюшмейин, бир кирсиз,  
 Тургъан ашхы джорукъну.

Ол джорукъда — кёзлерим,  
 Сёзлерим да — андалла.  
 Сабийликде кёргеним,  
 Джюрегимде тууалла...

## 6

Энтда бек сюеме мен  
 Сурат салыб джашаргъа,  
 Бир-бирине ишлеген  
 Джаш бла къызны джазаргъа.

Ата бла ананы  
 Хурметлерин кёрюрге.  
 Мамырлыкъны сураты  
 Бузулмасын ёмюрге!..

## 7

Мени джазгъан суратларымда —  
 Ол сокъур хоншуму джылыуу.  
 Манга къыйын болгъан сагъатда —  
 Къартны юсюнден джазама.

Сабий сагъатымдача, энтда да  
Къартланы юсюнден джазама.  
Аланы джаш муратларын да,  
Къолларын да бек суюб барама!

## Джукъла

Джукъла, джаным, Ларисачыкъ, сен джукъла,  
Къарт ананг тюшюнге къонакъгъа келсин.  
Тау суулада чубар «алтын» чабакъ да,  
Сени кёзлеринге хурметин себсин!

Джукъла, джаным, Ларисачыкъ, сен джукъла,  
Тенгиз да сабыр болгъанды ингирге.  
Эртден бла биз барырбыз джагъагъа,  
Къумда къызыб, тенгизде да джюзерге.

Джукъла, джаным, Ларисачыкъ, сен джукъла,  
Кече, къарт анангча, бетинги сылар.  
Къаяда шош джукълайды джур улакъ да,  
Ол да санга тюшюнгдеча бир чабар!

Джукъла, джаным, Ларисачыкъ, сен джукъла,  
Къоянчыкъ бла ойнарыкъса бюгече.  
Джайлыкълада чабышхан кёк тайчыкъла,  
Сени джанлы боллукъдула бюгече!

Джукъла, джаным, Ларисачыкъ, сен джукъла,  
Тенгиз да, чегет да къарайла санга.  
Джулдуз сюрюу да чыкъгъанды башынгда,  
Кюн да джукълайд ала кёкню къойнунда,

Сен да джукъла таурухланы бойнунда,  
Джукъла, джаным, Ларисачыкъ, сен джукъла,  
Санга белляу айтылады назмуда,

Джукъла, джаным, Ларисачыкъ, сен джукъла,  
Эртденлик ашыгъыб келликди санга!

## Сюе билгенме

Керти суймекликге ийнаныб къалдым,  
Тау башлача тазадыла сезимим.  
Аланы юслеринден талпыб джаздым,  
Тиширыуну джаратыб шош джюрегин.

Джур улакъны, къадырны да юсюнден  
Джазгъанма, сабанчыгъа тенг этгенлей.  
Джети кёкден «мёлек» тюшсюн демедим,  
Суймеклигим менден джанлаб кетгенлей.

Малчыны ол зыбырыракъ къолларын,  
Таулу къызыны уста тепсей билгенин,  
Кийиклени айланч, тайгъакъ джолларын  
Джыр этеме — олду сюе билгеним!

Сени суймеклигинге ийнанганма,  
Ол зат илешдиреди адамлагъа.  
Ауур сёзюнге да тынгылаб тургъанма,  
Алай а ышандым ашхы акъылгъа.

Суймекликни мен кесим къурамадым,  
Ол къурагъан болур сени, мени да.  
Шохълукъну, тенгликни да, алдамайын,  
Адам улу къураб келед сёзю да!

Ол оюм бла хар сёзю, тизгинни да,  
Айырыб джазабыз шохлукънуча кёрюб.  
Биз алдасакъ а — алдарла бизни да,  
Алдансакъ а — бек ачырбыз, кюйюб.

Бу оюм бла акъ шахарда джорюдюм,  
Кемеге да ол сагъыш бла миннгенме.  
Тик джолчукъгъа алай бла тюбедим,  
Къыйналсам да, суюе уа мен билгенме!

## Акъ марал

«Акъ маралгъа джолукъсанг,  
Анга джаулукъ этмейин,  
Ариулукъгъа сукъланыб,  
Кёзюнг анга тиймейин.

Кёб джылланы джашарса,  
Зауукълукъну сен сынаб.  
Кесинг джазыкъ болмазса», —  
Дейди бир къарт, джыр къураб.

«Акъ маралны ызласанг,  
Ёлюм къошаса, — дейди.  
Анга шкокну тутсанг да,  
Бёрюге тенг этеди.

Ана сютю кибикди,  
Акъ маралны къачы да,  
Аны кёрген игиди —  
Бизге ушайд чачы да.»

«Акъ маралым», — дейди ол,  
Тёппелеге кёз ийиб,  
Сабийге да бериб джол,  
Бёркюн тешиб, бир кийиб,

«Туугъан джерим — акъ марал —  
Санга мен къор болайым.  
Сен ариулай, былай къал,  
Бурху джерчик болайым», —

Деб джырлайды энтда къарт,  
Туугъан джерин ийнакълаб,  
Хар бир сѣзю — бирер нарт, —  
Джыры чыгъад боркъулдаб.

Джангы туугъан адамгъа  
«Акъ марал» деб атайды.  
Бютеу кѣксюл дуниягъа,  
Алгъыш этиб, джырлайды.

Акъ маралгъа хар адам  
Джаулукъ этмей туберча,  
Бу къарт джырлайды тамам,  
Сен джашауну билирча...

Туугъан джерим — акъ марал —  
Санга мен къор болайым.  
Сен ариулай, былай къал,  
Игиликни къошайым!

## Айырылыу

Сени джумушакъ атламынгы тауушу,  
Хуагъа сингиб, къошулуб ингирге,  
Сен, етгенча Гоначкирни ауушун,  
Ауур болуб, сакъ къарайса кюзгюге.

Мен сенден суймекликни тилемейме,  
Болгъан затны унут деб да айтмадым.  
Этген ишимде терсликни кѣрмейме,  
Арабызны мырды этдинг. Ангыладаым.

Ауурусам да, телефонну сакъламам,  
Анда ауазынгы бир эшитир ючюн.  
Къыйналсанг да, мен а санга баралмам,  
Санга бедиш сѣзню айтдырмаз ючюн.

Къумгъа джутулгъан джайгъы джангур кибик,  
Бирге болгъан кюнлерибиз тас болуб,  
Къанатлары сынган джангыз къуш кибик,  
Къанатым сынганды, суймеклик уруб.

Самолётда учуб бара, узакъда,  
Эслемей, сени атынгы айтсам да,  
Ол да болушалмаз джюрек джарагъа —  
Индиячы киногъа биз къайтсакъ да!

## Январь айда

Январь айда Доммай таулада,  
Джангы терен къарны юсюнде,  
Джай кюн кибик, былайда,  
Ма, имбашларыбыз кюннге тие.

Джел бла кюнден юсюбюз къызыб,  
Къыш болгъанын да биз унутуб,  
Кюн таякъла уа сени сылаб,  
Джалан аякъларыбызны къар «джутуб».

Анда, къар тауланы тубюнде,  
Бизни джылытхан къарны да,  
Джашау кегертиб ёмюрлюкге,  
Сени аякъларынг — къар кёзлеуледе.

Сени къолунг, чачынг, бетинг да,  
Джай чилледеча, кюнден толуб.  
Акъ къарча, таза иннетинг да,  
Бютеу санынг да кюнден солуб.

Алай джашадыкъ талай кюнню,  
Джандет джашау деген ол болур  
Табигъат да ангылаб бизни,  
Муратынг сейирликден толу.

Январь айда Доммай таулада,  
Кийикледен узакъ болмайын.  
Тобукъларынг, имбашларынг да  
Кюнден иче элле, тоймайын.

Анда, къар тауланы къойнунда,  
Бизни кёк нызыла къучакълаб,  
Сюймекликни джарыкъ тоюнда  
Сени кирсиз кёлюнгю ачыкълаб...

## Джолоучулукъ

Да, джаным, сеннге, меннге да,  
Шошлукъ керек эсе да, билмейме.  
Сууукъну, отну, джаханимни да  
Джандетча кёребиз, сёз этмейин.

Аякъларыбыз да кюнде кюе,  
Суу джагъада чабыб айландыкъ.  
Узакъ къумлада джюрюген тюе  
Бизни «айландырса» деб сукъландыкъ.

Боз, къарлы ауушлагъа чыгъыб биз,  
Бек тогъудукъ кёклюкню сууундан.  
Джануарны сезимин билебиз,  
Ала бла ушакъ этдик къоркъмайын.

Тенгизде айланыргъа сюебиз,  
Толкъунланы джырларына къарай,  
Северни сууукълугъун билебиз,  
Ары барырыбыз келед, алайд.

Альпинистле болуб да айландыкъ,  
Тёппелеге ёрлерге сюебиз.  
Ингирги шынкъартда да джырладыкъ,  
Бузлагъа джылыу бериб кесибиз.

Билмейме мен сеннге да, меннге да  
Тынч боллукъ болмаз джолоучулукъ.  
Керти тенгнге, сабийге, кюннге да  
Бек тюз джашадыкъ, эте болушлукъ.

Къыйналгъан, ачыгъан да болурбуз,  
Башхаланы да борандан джакълаб,  
Къоркъма, джаным, энтда солурбуз,  
Солурбуз сабийчикни ийнакълаб!

Да, джаным, сеннге, меннге да  
Шошлукъ керек эсе да, билмейме.  
Сууукъну, отну, джаханимни  
Джандетча кёребиз, сёз этмейме.

## Ненча ёмюр?!

Ненча ёмюр озду, ненча ёмюр,  
Аллахха табынганлы адамла?  
Къыл кёпюрден джандетге ётдюр,  
Гюнахсызма деб дунияда...

Алахдан хаман туз-дамны тилеб,  
Зикирлени айтыб факъырала,  
Къуран окъуб, дайым намаз къылыб,  
Юйсюз къалыб, нюзюр да чакъыра.

Ненча адам ёлдю джандет кюсеб,  
Джюрекге къама кириб, окъ тийиб,  
Палах а азауларын бек билеб,  
Адам джыламукуъну да кюйдюрюб.

Хо!.. Алай а джарлыла кетдиле,  
Рысхы-байлыкъ кёрмейин.  
Къаллай адамла ёлдюле,  
Джашауну джарыкълыгъын билмейин?

Джер джюзюнде кьалдыла палахла,  
Да адам джыламукъ да кебмейин.  
Гурушка этгенди да аллахха,  
Джолоучу муратына джетмейин.

Аллахны аты бла джер юсюнде  
Аз кьанмы тегюлгенди гюнахсыз?  
Ол кьанланы бир джерге джыйсанг,  
Кьан кёл болур эди бир аяусуз!

Кёбле ёлдюле, айтханча аллах,  
Джети кёк огьурлу болса да,  
О, джерге тюшмез эди аллах,  
Аны кючу не уллу болса да!

Аны аты бла асыры кёб  
Кьан тегюлгенди да дуняда,  
Ол болушхан алкьын бир миллет  
Тюбемей барады, барады джашауда!

Ненча ёмюр ётдю ненча ёмюр,  
Аллахха табынганлы адамла?  
— Кьыл кёпюрюнгден джандетге ётдюр,  
Гюнахсызма, — деб бу дуняда.

## Айырылмам джерден

Терс, тюз эсем да, билмейме,  
Джокьду анга бир дауум.  
Мен сууукъ джелни суймейме,  
Ансыз а чыкьмаз дугьум.

Джелге да тырман этмейме,  
Не да ариулай турсун.  
Джелден кьачыб кетмейме,  
Джел бетиме урсун.

Тюзю уа — этеме къайгъы  
Ол джелден айырылыб,  
Хы, къалай джашарбыз, айтчы,  
Къачхы чапракъча саргъалыб!

Бир да этмейме гурушха  
Не суукъгъа, не джелге.  
Чыкъсанг да сен кюн турушха,  
Джел а ётер джигинге.

Гурушха этмейме мен,  
Алай а — джюрек мыдахды.  
Амма, бу сууукъ джелден  
Айырылгъан палахды!

Огъай, бу джелсиз болалмам,  
Бу джолла бла таула уа?  
Сезимни аладан алмам,  
Турурма мен алай бла.

Мен джашагъан бу джерге  
Хаман сингиб барырма.  
Сабийликден мен суйген  
Адамла бла къалырма.

Огъай, гурушха этмейме,  
Алай а — джюрек мыдахды.  
Тюздю, чегетге кетмейме,  
Экибиз туугъан джерден  
Айырылмам. Ол а хакъды!

## Турналы кёк

Кёксюл булутланы ичлерин джырыб,  
Дуулагъа ушаб, учдула турнала:

Ол себеден айта болурла, джарыб,  
Турналы кёкдю деб бу джуртлагъа.

Озгъан джылладан къайры кетериксе,  
Энтда анам эсиме тюшдю.  
Сабий кюнлени багъасын билмейсе,  
Джюрегинг болады, болады суйюмлю.

Ол джыллада айланады сабийлигим,  
Турна джырлагъа къошулуб, тынгылаб.  
Уллу алма терекни силкиндириб,  
Учхан турналагъа къолчугъун булгъаб.

Эсгериу—караван кибик келеди,  
Алай а, джанкъылышча, узакъ кетер  
Ариу къызчыкъ манга гюлле береди,  
Ол къыз да турналары «учуб» джетер...

Сабийлигим узакъда айланады,  
Къалыб къалын садны къойнунда.  
Къайгъыдан ол тамам да узакъдады,  
Эшта, турнала учалла башында!

Алгъынча анамы джылы къолуна  
Бетими къысаргъа бек сюеме,  
Гитче сабийчик ышарады манга,  
Ойнары, кюлюрю келед — билеме.

Анамы джумушакъ, джылы къоллары,  
Бетими сылаучу маркъа кюнлерим.  
Джашауну тикли, къынгыр джоллары  
Артда къалдыла, суймекликча суйюне!

Ары къайтыргъа мадар джокъ энди,  
Кёб кере чагъыб, акъгъалла чапракъла.  
Сабийлик къычырады «джигит бол» деб,  
Сабийлик а турады менден узакъда.

Билмезсе, ким эсе да бир сабийчик  
Сабийлигими джолу бла барады...  
Ол да мени кибик чал болур, игилик  
Кёрсе да, сабийлик да кьарт болады.

## Хур къыз джашайды

Эртден сайын Тубанлы Кёлден  
Къыз сыфатлы тубан чыгъады.  
Кюн тийиб, аяз урса мийикден,  
Ол къыз тау башлагъа бугъады.

Аны ариу кёзлери, къашлары,  
Акъ кюмюшню хурметин алыб.  
Имбашлары, узун къоллары,  
Кёк чачы да нюрге боялыб.

Тау башланы уппа этеди,  
Кенг джайылыб къызны къоллары.  
Джаш анача сие биледи,—  
Алай скойюмлюдю бет къаны...

Кирпик ачса — кьар чачылыб,  
Керексиз къайгъы салады санга.  
Кёзюн кёрсе — джолоучулукъ  
Кёкге учуб барады анда.

Кёк къаяны назик къучакълай,  
Талпыб солуйд исси ёшюню.  
Джаз эртденни скойюб сакълай,  
Кимни толмаз бюгече тюшю?

Кимге саугъагъа туады бу къыз,  
Кимге джолугъургъа излейди?  
Ол къалырмы да кеси джангыз? —  
Бюгюн быллай соруу кючлейди.

Кёлден чыкъгъан къызны къарамы  
Джюрегими ичин тарайды.  
Ариу къызны алыб сыфатын,  
Эртден сайын хар къыз джашайды.

Аны ызындан эсли къарайма,  
Ташайыр деб, тамам къыйналыб.  
Джарсыууму ол ангылармы,  
Сёз айтырмы манга ачылыб?

Эртден сайын Тубанлы Кёлден  
Къыз сыфатлы тубан чыгъады.  
Кёлге келиб къарайма. Кёзюмден  
Ол сурат кетмейин къалады...

Тюбеширге джолму излейди?  
Келечиди къайсы ёмюрден?  
Кимни эсе да къаты сюеди,  
Кимге тюбер, чыгъыб ол кёлден?

Эртден сайын Тубанлы Кёлден  
Къыз сыфатлы тубан чыгъады.  
Кюн тийиб, аяз урса мийикден,  
Ол къыз тау башлагъа бугъады.

## Тилемейме

Тилемейме, озгъан джайны къайтар деб,  
Джангур джаууб, баччаланы джашнатыб.  
Сени джууугъунга келечи ийиб,  
Турмайма да джетген джашча къайгъырыб.

Мен тилейме, кёб джылланы джаша деб,  
Ариулукъ бла дунияны джарытыб.  
Къартлыкъ санга терк джетмезин тилейме,  
Джаз келгени сайын хама къууаныб.

Тилемейме, сен унутма, сакъла деб,  
Сен белгиге берген затны джашырыб.  
Энтда джангы джомакъла айтырса деб,  
Къыш ингиринги сакъламайма ашыгъыб.

Мен тилейме бир джарсыуунг болмазын,  
Бешикни къатында олтур ышарыб.  
Кёк чартласа джюрегинг да къоркъмасын,  
Аны тобла атылгъаннга ушатыб.

Тилемейме, озгъан джайны къайтар деб,  
Джангур джаууб, баччаланы джашнатыб.  
Айтырса деб энтда джангы джомакъла,  
Сакъламайма къыш ингирни ашыгъыб...

Мен тилейме — былай сейирлей сен тур,  
Ачыу сёзюнг болмасын бир кишиге.  
Кёзлерингде турсун сени джугъутур,  
Мийикликге белги салыб ёмюрге.

Айырылдыкъ... Кесим джангыз орамда  
Мен барама. Къалыб кетмем аджалгъа.  
Чачынгдан тюшген тюйреюч къолумда,  
Аны суйюб джюрютеме джанымда.

Тилемейме, озгъан джайны къайтар деб,  
Джангур джаууб, баччаланы джашнатыб.  
Айтырса деб энтда джангы джомакъла,  
Сакъламайма къыш ингиринги ашыгъыб.

Мен тилейме, кёб джылланы джаша деб,  
Ариулукъ бла дунияны джарытыб.  
Къартлыкъ санга терк джетмезин тилейме,  
Джаз келгени сайын хаман къууаныб!

## Сабийлигинг

Къара тютюнню ичинде, бурулуб,  
Сабий кезлеринг бек мыдах джылайла.  
Ол кезюуню ачы палахла джутуб,  
Къазауат джоллары алай къайталла.

Къазауатны ма ол къанлы джолунда  
Къалыб кетгенд сени сабий кезюуюнг,  
Факъырача, юсюнг зыккыл хамаң да  
Арый-тала сен, сабийчик, билмединг.

Аллай сабийлигинги аллында,  
Сен сынагъан ёксюзлюкню хакъында,  
Къазауатны къара ууу, къолу да  
Терс болгъанлай барадыла бюгюн да!

Сен эшитгенсе ёлюмню джут ауазын,  
Сен кёргенсе къазауатны джолларын.  
Сенича кёб сабий туугъан анасын  
Билмей ёсгенди, аджал сакълаб джанларын.

Сабий оюнчакъны кёрмей ёсгенсе,  
Ол кезюуде сенгкилчекге минмединг.  
Уллулача, къыйынлыкъны билгенсе,  
Сабийча, сен сыркыулукъ да этмединг...

Эркишича юрендинг сен къараргъа  
Джаралы солдатны мыдах кезюуне.  
Инджилген къартха, джашха да джараргъа  
Тюз юрендинг сен ол ауур кезюуде.

Ананг ёлгенд фашистлени огъундан,  
Атанг бомбаны отунда кюйгенди.  
Замансызлай уллу болуб джылынгдан  
Сабийлигинг сени алай ётгенди!

Энтда къазауатны къанлы джоллары  
Сени аллынгда терс болгъанлай къалалла.  
Мурдарланы къан джугъу къоллары  
Ёмюрлеге налат берелле ала.

Елюмден къутулур ючюн къачханса,  
Къатынгда бомба чачылгъан чакълада.  
Окопалада сен джукълаб да тургъанса,  
Башынг бла окъла джюзген сагъатда!

Ана ышыкъны сынамай, билмейин,  
Атанг бла бир да ойнамадынг сен.  
Сен уллулача, кюнюнго бош иймедиңг,  
Ала кибик къаты болдунг, ишлединг.

Ачлыкъны, джалангачлыкъны да сынаб,  
Сабийлик да сени ташлаб, терс кетиб.  
Автомат тауушла «оюнчакъ» болуб,  
Тоб атылса «бугъунчакъча» кёрюнуб.

Алайды да, ёксюзлюкню аллында,  
Кесинг кёрген къазауатны хакъындан  
Къазауатны къара ууу, огъу да  
Кетмейдиле. Терсдиле сени аллынгда.

Джигит солдат кибик, сен сауут алыб,  
Ананг ючюн дерт алыргъа излединг.  
Душманны палахы эсингде къалыб,  
Атанг ючюн дерт алалмайын ёсдюнг...

## Сау бол, дейме

Къушланы эркин учханлары ючюн,  
Къанатларын джайыб, мени башым бла.  
Ала, кёксюллюкню суйгенлери ючюн,  
Заман, санга, сау бол, дейме джаным бла.

Джыллагъа тенг болгъан минутла ючюн,  
Юрий, сени кесинг ючюн да айтылад  
Адам къолу айгъа джетгени ючюн,  
Заман, сау бол, дейме санга учунуб.

Джангы планетала ючюн да сен сау бол —  
Юрий, сени кесинг ючюн да айтылад...  
Сен джулдузлача, кёрюзесе бизге джол —  
Заман а джангы ёмюрге учуб барад.

Юрий да барад джангы аламгъа,  
Къазуатны да, ёлюмню да хорлаб.  
Келлик ёмюрге тууарыкъ адамгъа, —  
Алгъыш этеди, дунияны къучакълаб.  
Заман, сау бол, дейме къууаныб санга!

## АТЫМ АЙТЫЛЫР

Ким биледи, бир кюн бир  
Мени юсюмден тюз тенгле:  
«Къаллай иги адам эди,  
Тюз иннетли эди», — дерле.

Мени танымагъан «джауум» а  
Сёз этерге кюрешир,  
«Чабалмагъан джол къойсун», —  
Дегеними ол эшитир...

Сёзчюге джетер дауум,  
Уялыб, къызарыр ол.  
Тюзлюк болду джашауум —  
Терсликге бермедим джол.

Мен орнатхан терекле,  
Атымы айтдырырла.

Джашнасынла джилекле,  
Джерге келиб джаз тангла!

Ким биледи бир кюн бир,  
Стол джанында тенглерим:  
Мени ючюн да ичиб,  
Ашырырла кюнлерин.

Алай болур, билеме,  
Кюн да бюгюнча атар.  
«Мен сени бек сюеме», —  
Деб, бир къызчыкъ джазар!

Джуртха къурман-къор болуб,  
Джерде алай джашадыкъ.  
Эртден бла мен къобуб,  
Сейирликге къарадым.

Сюйдюк къышны хауасын,  
Къурт-къумурсха демедик,  
Тиширыуну джюрюшюн  
Мёлекге ушата келдик.

Бир къауумла къууаныб:  
«Аз джазгъанды», — десинле.  
Акъ маралны да тутуб,  
Анга «намаз» этсинле.

Аз джазгъан эсем да мен,  
Кёлюм бла джазгъанма.  
Туугъан халкъны кёлюнден  
Кетмез киби джазгъанма!

Ким биледи, бир кюн бир,  
Мени назмуму окъуб,  
Сюйген къызын «эритир»  
Джигит джашчыкъ, къууаныб.

Ким биледи, бир кюн бир  
Тойда джырым джырланыр...  
«Постча джаша, бол тири», —  
Деб мени атым айтылыр!

## Кёл джагъада

Насыблы кюнлени биз  
Аз кёрмейбиз джашауда,  
Сабийликде кёлюбюз  
Сюед уллу болургъа...

Не сейирди, билмейме:  
Уллайгъан сагъатда уа,  
Сабийликге термиле,  
Ахсынабыз хаман да.

Экибиз этген кёлге  
Бюгюн келиб къарайма.  
Кёб зат тюшеди эсге,  
Ол кёлню тансыкълайма.

Тийреде сабийлени  
Биргебизге алыб биз,  
Август айны кюнлерин  
Айырыб сюе эдик биз.

Сабийлени суудан биз,  
Сыртыбыз бла ётдюрюб,  
Нечик къууана эдик,  
Аланы алай кёрюб.

Къобан сууну къатында  
Алагъа кёл этгенсе,  
Таш-агъач да биз ташыб,  
Алай «кючлю» ишлейсе.

Ол кёлчюкде сабийле  
Джюзюб, ойнаб, кзычырыб,  
Суудан чыгыб кзумчукда,  
Кюн турушда джылыныб!

Алагъа деб сен кесинг  
Таурух, джомакъ этеенг.  
Кёл джагъада от этиб,  
Джулдузланы санаенг

Сабий бла сен чыгыб,  
Суу джагъада эришиб,  
Сен да алача арыб,  
Артдан кёлчюкге тюшюб,

Ненча кюнню ётдюрдюк  
Сабийле бла ол кёлде?  
Къаллай насыбны сездик,  
Сабийле бла биз бирге?

Бюгюн келиб, былайда,  
Кюле, къараб турама.  
Эшитиб сабий тауушла,  
Кёк кёлчюкге къарайма.

Майна, биз этген кёлчюк,  
Айрымканда кёрюнед.  
Кзум да, терекчикле да,  
Хар бир зат да кёгеред.

Сабийле да, сен да джокъ.  
Биз этген кёлчюкде уа —  
Башха сабийчикле кёб,  
Мен а-кесим джангызма.

Ала кёлде чайкъалыб,  
Бир-бири бла ойнайла.  
Манга къараб, кычырыб,  
Манга бир зат айтмайла.

Насыблы кюнлени биз  
Аз кёрмейбиз джашауда.  
Сабий болсакъ, уллубуз,  
Деб къарайбыз хар затха!

## Китабым

Бу китаб ахыр китабым эсе да,  
Биринчи атламым кибик кёрюндю.  
Мени таугъа чыгъарды эсе да,  
Андан мийик таугъа эсими бёлдю.

Бу китаб кёб джылымы сагъышыды,  
Анда джерими сагъышын этгенме.  
Алай демеклик — джашауну башыды,  
Кёб тиширыуну чачына тийгенме.

Къуру бушууну сынар ючюн тюл,  
Джангы къурулушла ючюн джашайма.  
Джангылыкъ болмай ётмейди бир кюн,  
Халкъым бла насыбымы сынайма.

Биз джашайбыз, бизни ючюн джан берген  
Джигит адамланы сыйларын кёре.  
Къамчиле бла туююлюб, отда кюйген  
Анала бла сабийлеге бек кюе.

Биз джашайбыз, кече-кюн деб къоркъмайын,  
Джер сюрюб, урлукъ салгъан адамла ючюн.  
Къыйын кюнде, ачыдым деб джыламай,  
Хар тюз адам саудан аямад кючюн.

Къыркъ экинчи джылы бушууу, ктаны,  
Джаралы чыпчыкъча, энтда учады.  
Бу ёмюрню бек ашыгъыб баргъаны  
Хар адамны джангы ишге тартады.

Ауушну юсюне чыгъыб турама.  
Кечеги отда да кёб тютюн ичдим.  
Эртдембла мен джангы джолгъа чыгъарма,  
Тау башында айны уллуракъ кёрдюм.

Сюймекликге кесин толу бериуню  
Эм иги шартны бирине санадым.  
Къаяда джугъутурну керилиуюн,  
Чакъгъан отча, аны биргеме алдым.

Энди бюгюн башха таугъа кетерме,  
Анда джангы китаб джазыб башларма.  
Сени биринчи тоюнга элтирме,  
Сени назмунгу окъурма джашлагъа.

Энтда джангы ауушха джетерме,  
Джур улакъчыкъны анда къучакъларма.  
Джарсыууну, насыбына да тенг этерме —  
Адамлагъа джюрегими ачыбма...

Бу китаб ахыр китабым эсе да,  
Аны чырт болмаз учу, къыйыры.  
Гюлленича, аны узатдым санга,  
Анда уа джерни къууанчы, джарсыуу...

## Ананы къабырында

Фашист окъдан ёлген огъурлу ана,  
Джаз джетгенди, кирпичлеринги бир ач!  
Хар неда джашнайды, насыбда джана,  
Тогъузунчу Майгъа этебиз къууанч.

Терекледе кымылдайла чапракъла,  
Хорлам Кюннге ышаргъанча, суюнюб.  
Ма была ючюн ёлгенсе, о ана,  
Ала ючюн кьалгъанд къанынг тегюлюб.

Джурту ючюн джан бергеннге минг махтау,  
Аллай адам саула бла турады.  
Келлик ёмюрге аны элтир джашау,  
Ана къабырында джулдуз джанады.

Ана къабырында битген хансланы  
Тюрсюнлери адам джюрекге тюшюб,  
Башха аналаны джигит джашлары  
Баш уралла, бу къабыргъа ийилиб.

Джазгъы тангнга ушагъан, ариу кызычыкъ,  
Санга кычырама, джууаб бер манга.  
Къыш сууукъда, кымыжа болуб, ой, джазыкъ,  
Къайсы юйге ашыгъаса ашхамда?!

Мурдар немца, сени асмакъгъа асыб,  
Ариулугъунгу алыргъа изледи.  
Уппа этилмеген джаягъынг къатыб,  
Кюн джарыкъгъа назик санынг тюбеди.

Сени уппа этилмеген кёзлеринг,  
Джашауума тюшюб, тазалыкъ алыб,  
Джуртунгу насыбдан толу кюнлери  
Джер джюзюне ёлмез хурметлик салыб.

Тобдан ёлген сабийле, джаз келгенди,  
Къобугъуз, ышарыгъыз, кёкню кёрюб.  
Сизни муратыгъыз чыртда ёлмейди,  
Пионерле сизге «сын ташла» болуб.

Уяныгъыз, джырлайдыла чыпчыкъла,  
Келлик заман бла тубешген кибик.  
Къарачыгъыз, къалтырайла хансчыкъла,  
Къызыл байракъча, джерни нюрлю этиб.

## Не бла къайтарайым

Не бай табигъатны, не кюнню  
Терслемей, джаным, айтама:  
Тюзле да, таула да ма — мени  
Аланы бек суюб турама.

Джуртуму будайы, хансы да  
Экибиз ючюн деб чыгъарла.  
Бюгече туугъан джашчыкъла да,  
Бизге къарнаш болуб къалырла!

Кюн да бизни ючюн тиеди,  
Лайнер да бизни ючюн учад.  
Кёк къадыргъа сабий минеди,  
Ол да мени кёрюрге чабад.

Бу къадар, къадар игиликни  
Не затла этиб къайтарайым.  
Мен да джашаугъа бек керекли  
Болгъанымы энди ангылайым.

Мен джангурну гитче тамчысы,  
Тейри, ол да сеbebди джерге.  
Джерими болайым алсыны,  
Джанкъылыч да тюшер юсюме!

Бу къадар, къадар игиликни  
Не иш баджарыб къайтарайым?  
Джашауу манга тамам керекди,  
Мен да анга керекме! Джашайым!

## Туугъан джерим — мени меккям

Туугъан джерим — кёксюл талала,  
Минги Таудан ариулукъ алыб,  
Ана сютча чыммакъ-акъ суула,  
Санга, манга да джан-къан салыб.

Сол джаныма къарасам мен —  
Таула алтын суудан кийиниб,  
Онг джаныма къарасам — кёкден  
Нюр джулдузла кёзюме тюшюб!

Къарт таулу Меккягъа баргъанча,  
Насыб излей, джара этиб аягъын,  
Ол, Меккяда сеbeb табарча,  
Ташха кысыб къайтханды джаягъын.

Аны буту, кьолу да джырылыб,  
Насыб табмай къайтханды джерине.  
Аны джашлыгъы джоллада кьалыб,  
Термилиб джетгенди туугъан элине!

Ма мен а, ол къарт таулу кибик,  
Насыб излей бармадым Меккягъа.  
Туугъан джуртуму сыйын, кьачын билиб,  
Меккямса, дейме, анамача, анга!..

## Джолда

«Теберди, Теберди, Теберди!» —  
Дейле поездни чархлары.  
Мени тюшюмде да Теберди,  
Джолну уа джокъду ахыры!

Хар кзуру да юйде рахатлы  
Анангы кьатында боласа.  
Акъ талада чакъгъан садланы,  
Бал чибинча, сен сайлайса!

Минги тауну тубюнде  
Сюрюуле да отлаб сыртлада,  
Эртдембла чыккны ичинде,  
Джууунуб танг алада!

Турнала сюрюуню тауушун  
Сабийле эшитиб, кзууаныб,  
Къарт айюню мамурачлары  
Кюн бетледе айлана.

Кёб кере бу джерден кетеме,  
Хата джокъду, — кьайтама дженгил.  
Тюшюмде, тюнюмде да кёреме  
Джерими тюрсююн, келбетин.

Джеримден узакъда барама,  
Поездни чархлары кьагъалла,  
Мени кёзюмде уа Теберди,

Бюгюн узакъ джолда барама:  
«Теберди, Теберди, Теберди»! —  
Деб айталла поезд чархла да!

## Бушуу

Акъ сакъаллы къартларыбыз таулада,  
Лермонтовха аталгъан джырларын джырлаб.  
Кёллерин кенгдиредиле тойлада,  
Поэтге алай сый бериб, махтаб!

Игит да дейсе! Россияны поэти  
Бизни къартланы юсюнден джазгъанды.  
Таулу бла тауланы адетлерин  
Поэт суйюб джюрегине джыйгъанды.

Таулада Лермонтовну аты айтылса,  
Къарт да, джаш да суйюмлю ышарады.  
Нызылы Къолда жанкъылыч тууса,  
Ол, поэтни джюрегича, къызарады...

Джаш анала, бешиклерин тебретиб,  
Поэтни назмуларын айталла.  
Таудан тюшген джелле да эжиу этиб,  
Ана джюреклерин джабсарадыла!

Таулу поэт тюлдю деселе анга,  
Къартла тау башлагъа мыдах къарайла.  
Эм мийик тёппеле бла къаяла,  
Поэтни аты бла айтыладыла.

Джюз джыл болгъан къартларыбыз, таулада  
Поэтни хур джырларын джырласала,  
Аны ургъан, ёлтюрген мурдаргъа да  
Джангыдан налат, ёлжюм да салалла!

Сен джангыдан поэтни джырын эшитсенг,  
Аны джангыдан сюеди джюрегинг,  
Аны къалай ёлтюргенлерин билсенг,  
Санга окъ тийгенча, ачыйды эсинг.

## Сейир дуня

Суймейме бугъойла эриген кёзююнжю,  
Ол кёзюуде хаман таугъа чыгъама.  
Ариулукъдан толтуралла кёзюмю —  
Анда уа дарман гоккала чагъалла.

Анда барды бир сейир дуня —  
Сууукъ бугъойла да терк «джылаб» кюнден.  
Аладан акъгъан джылы, акъ тамчыла  
Шоркъа болуб энедиле ёзенден!

Сютге ушаш къалын, акъ тубанла,  
Бетинги-къолунгу уппа этгенча,  
Къанатларына миндириб турнала,  
Сени джети кёкге алыб элтгенча.

Къаялада битген ёхтем нызыла,  
Тамырларыгъыз адам джюрек кибикди.  
Кюн таякъда бишген наныкъ къызара,  
Алайда таякъ суратха тюшген-кийикди!

Тау джитиле, солдатлача тизилиб,  
Кёкню гинджисинде барырла, джюзе.  
Бу хурметге баш уурса, ийилиб —  
Сен джашайса мамырлыкъны бек сюе!

## Т ю ш

Энтда сени тюшюмде кёрдюм:  
Бир джаягъынг кюн, бирси ай болуб.  
Джюрегими мен санга бердим —  
Аны уа юсюне къарылгъач къонуб...

Кёзлеринге сау кёк сыйыныб,  
Джюрегингден джулдузла чыгъа...  
Тюшюмю алалмадынъ сыйырыб,  
Турдукъ, джаным, сен джангыдан чагъа!

Сен, ариулукъну нюрюн кийиб,  
Сейирлик бериб дуняигъа,  
Къатынгда отлай акъ кийик,  
Алгъыш айта, Апсаты санга.

Джаягъынгдан себилген хурмет  
Сабан тюзлени бек джашнатыб,  
Сенден барды уллу берекет,  
Хар юйюню терезесин джарытыб.

Энтда джюз джылдан ма бир кере,  
Бюгечеча, сен тышюме кел.  
Сени джашауда алай кёре  
Билгеним ючюн, джылыууму кёр.

## Башха къыз сакълайды мени

Энди къалай айтайым бюгюн санга —  
Башха къыз кетмейди мени эсимден.  
Россияда бек кёбдюле ариу къызла,  
Аладан бирни сюеме эртдеден!

Сени алдаб, джазыуунгу бузмадым,  
Мындан ары да эгешча кёрюме.  
Керти ариулугъунга мен къызмадым,  
Менден джукъ аямазынгы билеме!

Акъыртын барабыз тау сахарда,  
Къайгъым а джокъ болуб къалмады мени.  
Такъыйкъа да озмайын арадан,  
Сен мени таба къарайса сескекли.

Мени сакълаб мыдах къалгъан къызгъа  
Ариу халинг, джюрюшюнг да ушайды.  
Энтда биз тюрербиз къачха эм джазгъа,  
Бюгюн а-джай чыпчыкъ джырын бошайды.

Сен мени джашлыгъымда къалгъанса,  
Суу анасы джомакъда къалгъан кибик.  
Энди амал джокъду санга къайтыргъа;  
Мени башха къыз сакълайды бек суйюб!

## Тенгиз джагъада

Ялта, нюрлю танг алангы къучакълаб,  
Акъыл-балыкъ джангы болгъан джашха  
ушадым.

Чыпчыкъларынгы къанатларын «сылаб»,  
Тенгиз толкъун бла бирге чайкъалдым.

Анда джазгъа ушагъан ариу кызыны  
Къолчукълары джюзюм ийис этгенлей,  
Ол, тенгиз джагъагъа ёшюнюн кысыб,  
Андан сора джууунургъа кетгенлей,

Шукур этиб, тенгиз толкъунлагъа да,  
Къумда аны аякъ ызларына да къарадым.  
Аны юсюнден акъгъан тамчыгъа да  
Кёлюм бла ачыкъ сукъланыб къалдым...

Аны кёрюб, узакъгъа джюзюб кетиб,  
Джюрегими джубатыргъа кюрешдим.  
Алай а, бир зат сыртымдан тюртюб,  
Къыз джуунган джерге джангыдан келдим.

Ялта, ол кыызчыкъ да, сени каска джырынг да  
Джашауумда джанкъылышча турурла...  
Мен кёргенме — тенгизни джагъасын  
Къалай ариу къучакълайдыла кызла!

## Солдат

Ма сен ёмюрлюк джазгъа тюбейсе,  
Ол имбашынга булбулча къонду.  
Насыбны да, палахны да чекгенсе,  
Къазауат сени эсингде къалды.

Къолунг да ётмек ийис этеди,  
Джеринги, кёгюнгю да бек сюдюнг.  
Солдат, сени кёзюнгден кетмейди —  
Урушну отун, ёлюмюн да кёрдюнг.

Шахарланы ёлюм отла кючлеб,  
Тобла атылгъан, чачылгъан кюнле...  
Ала джанынга тийген кибик,  
Алай къыйналгъанса ёмюрюнгде.

Алай а, солдат, сен насыблыса, —  
Энди уа джюзюнчю джазынг келди.  
Уллу вождну кёзюнг бла кёргенсе —  
Ленинни джылы ауазын эшитдинг...

Вождну огъур къарамы—кёзюнгде  
Кёб джылланы сени бла джашайды.  
Революцияны иннетине,  
Солдат, сени джюрегинг джырлайды.

## Мен мында туугъанма

Мен мында туугъанма, мында,  
Къара суула белляу айтыб.  
Кийик да «тебсеб» къаяда —  
Джай кюнле да анга къайтыб.

Мен мында туугъанма, мында,  
Къышхы чиллени джелинде.  
Джулдузлача, гокка хансла  
Ёсюб, агъаргъан джерледе.

Кёзлеринге тюшюб джулдузла,  
Ала сезиминги «джандырыб».  
Акъ марал да таулада  
Тёгерекге джан салыб.

Мен мында туугъанма, мында,  
Къушла минг джыл джашар джерде.  
Ана сютча, танг алада  
Кюнню сютюн ичиб кёкде.

Мен мында туугъанма, мында,  
Аламгъа джырымы этиб.  
Таш-агъач джырын айтханда,  
Сен манга ёмюрлюк бериб!

## Сагъышлы кечемде

Кёб кечени джукъламайын чыккъанма,  
Ариулукъну ариулугъун джазалмай.  
Ариу къызны суйюб алай баргъанма,  
Суймекликден не арымай, не талмай!

Джангурну да тауушуна къууаныб,  
Аллай чакъда кёб сагъышла этгенме.  
Сууукъ джелде, къар тюбюнде мен къалыб,  
Джангы кюннге ашыккъанлай джетгенме.

Ашхылыккъгъа джюрегими кенг кериб,  
Ата джурну хар кюнюне баш урдум,  
Кёзлерими джашырмайын, бек суйюб,  
Тенглерими тойларында олтурдум.

Айыб джокъду ачыкъ назмула ючюн,  
Тёрт аякълы ат да, айхай, абынад.  
Адамланы кемсиз суйгеним ючюн,  
Игиликге игилигим бардырад.

Келлик заман чакъырады кесине,  
Джылы къоллу болуб манга келечи.  
Кюреширме назму джазыб бюгече,  
Сен болурса ариулукъну эгечи!

## Ташчыкъ

Кёк ташчыкъны «дууа» этиб кесиме,  
Кёб джылланы джан хурджунда джюрютдюм.  
Узакъ джолда, джерим тюссе эсиме,  
Анга къараб, элим бла селешдим.

Минги тауну мийиклигин кёргенча,  
Эшитген кибиб Къобанны да джырларын,  
Тенглериб сезимлерин билгенча,  
Ташчыкъ айтыб турду манга халларын.

Ол себебден, узакъ джерде, тайгада  
Туугъан джерим айланганча биргеме,  
Джарыкъ болуб, джырлагъанма тойлада,  
Джылы сёзю къарнашлыкъгъа бергенме!

Кёк ташчыкъны «дууа» этиб кесиме,  
Ана сырын унутмайын джашадым.  
Ана къолу болгъан кибиб биргеме,  
Къыйын кюнде ол ташчыкъгъа ышандым!

## Таулада

Чокъракъ суула, кёк кёлле  
Кюзю болуб таулада,  
Айю сюйген джилекле  
Къып-къызарыб талада,

Кёкге чыгъыб къаяла,  
Гюл башлача, кегериб.  
Джангы туугъан турнала  
Джашайдыла керилиб.

Джанкылычны кыйыры  
Имбашынга тиеди.  
Сабийликни тауруху  
Санга кыйтыб келеди.

Кийик аяз сюреди  
Кюр тылпыууну тарладан.  
Къашха эчки келеди  
Кеси суйген къулакъдан.

Тик къаяда сирелиб,  
Марал бери къарайды.  
Къая таргъа илиниб,  
Джурчукъ ташны джалайды...

Джанкылычны «тутуб» сен  
Джети кёкге чыгъаса.  
Джилтин учуб джюрекден,  
Джырчы болуб къаласа!

## Бек суйген кюнюм

Эм бек суйген кюнюмдю,  
Анам, ол сен туугъан кюн.  
Джуртну чууакъ кёгюдю  
Джюрегимде чакъгъан гюл.

Хорлам Тогъузунчу Май,  
Джигитликни джандырыб;  
Солдат джарасын сылай,  
Ол кюн турад джылытыб.

Сабийликден келебиз  
Бушуугъа ачыб, кыйюб,  
Джигитликни сиебиз,  
Ана къолну бай этиб...

Эм бек суйген кюнюмдю  
Ата джуртну хар кюню.  
Аллай сезим ёлмейди —  
Алай кючлюд хурмети!

Минг кюнледен бир кюнню —  
Аны айырыб айтама.  
Окъла тешиб кёк кёкню,  
Хорлам кюннге къайтама!

Суйген кюнлерим ючюн  
Джан берирге хазырма.  
Анам, къачынгы кючюн  
Ол кюнледе табама!...

---

## Якутияны юсюнден назмула

\* \* \*

Минги таудан джол тартыб,  
Бюгюн санга келгенме.  
Къарнашынгча, къол тутуб,  
Къарнаш салам бергенме!

Кёгюнг, джеринг, адамынг  
Джюрегиме сыйыныб,  
Турад огъур къарамынг,  
Ана кибик, джылытыб.

Иннет бирди, тин бирди —  
Бир юйюрге джашайбыз.  
Сени кюнюнг кюнюмдю,  
Бир насыбха ушайбыз.

Якутия, Якутия,  
Джюрек санга тириди.  
Сени ёмюрге унутмам —  
Сезим алай сейирди!

Саха джери — Якутия,  
Джашауунгу махтайма.  
Ленин бла Партия  
Джюрегингде джашайла!

Къарт якутлуну ишчи кьолларын  
Чайковскийни кьолларына ушатдым.  
Андан сордум да джашау джолларын,  
Бек сейир джыргъа ушады ушагъым.

Къарачайны кьадама тауларын  
Кёрюрге талпыб, сорады ол манга.  
Мен кёреме джерими тангларын —  
Къарт а—сорады, къарайды манга.

Къасай улу Османни юсюнден  
Этилген джырны джырлайма къартха.  
Ол а — кёз джашларын менден джашыра,  
Бурунгу нартча олтура ташха.

Якутлу да, мен да олтурабыз  
Лена сууну кём-кёк джагъасында.  
Экибиз да къуунчлы болабыз —  
Къалай ариуду танг аласында!

Анда, Ленаны ол джагъасында,  
Бууланы кютеди эвенк кыызчыкъ.  
Анда, сейирликни джандет таласында,  
Доммайдача джылтырайды бир джулдузчукъ...

Къарт да, мен да ары къарайбыз —  
Эвенк кыызчыкъ тургъан джер таба.  
Сора якут джырны джырлаб башлайбыз,  
Алгъыш эте, атыб келген тангнга!

\* \* \*

Сюймеклигим санга, Якутия,  
Сабийге бешик джыр болур.  
Къарт амманы къол аязын да  
Кюн таякъ киби солутур.

Мен бурундан бери таныгъанча,  
Тансыгъымы алалмайма сенден.  
Архызы джазын къучакълагъанча,  
Ийнакълайма сени джюрегимден!

Ол мелхум тюзлеринг, сууларынг да,  
Тайганы да сериун макъамы,  
Бууланы ол къынгыр джоллары да  
Джашауу болгъандыла джаным!

Сюймеклигим санга, Якутия,  
Тенгизча, таркъаймай турур.  
Мыдах болгъан сагъатымда  
Ол сюймеклик дагъаным болур!

\* \* \*

Чукча къызчыкъ ышарады,  
Насыбдан толуб кёзлери.  
Къайгъынг джутулуб къалады,  
Джарыкъ болуб джюрегинг...

Кюннге къолун узатады —  
Сабийчик келеди анга.  
Чукча къызчыкъ узакъдады —  
Алай а ушайды санга.

Мени тенгим кѣуанады,  
Кѣызчыкѣ бла кюннге кѣараб.  
Ариулукѣ эде кѣалады,  
Джангы суймеклик кѣураб!

\* \* \*

Стюардессаны кѣлю джарыкѣды,  
Кѣм-кѣк кѣзлери ушайды кѣкге.  
Джер джюзюнде шохлукѣ джашарыкѣды,  
Байрам болуб келлик ѣмюрлеге.

Мында кѣргеним да игиликди,  
Ашхылыкѣды мында эшитгеним.  
Джулдузла кибики, кѣлюм мийикди,  
Ариулукѣду да мында билгеним.

Айырылыу кѣзюу джетсе да,  
Якутия, алгѣышым турур сенде.  
Джюрек джашлыкѣны кючюн билсе да,  
Кѣарыу да, кюч да алдым сенден!

## Кѣадырда баргѣан джашчыкѣ

Кѣулакѣларын кѣагѣа барады кѣадыр,  
Аны юсюнден джыгѣылмайды джашчыкѣ.  
Быллай бир джигитчик ачымай кѣалыр,  
Кѣалыр тобукѣларын кесмейин ташчыкѣ.

Кѣадырны кѣылыгѣы тынчды, джууашды,  
Адамны чочуб атмайды юсюнден.  
Джазгѣы джангур кибики, бу атлы джашды,  
Сыркыулукѣ кетмейди аны кѣлюнден.

Кёб джашагъан къалай къыйынды, тенгим,  
Махтауну да, джарасыуну да билмеклик.  
Ол ишге хаман къыйналыр джюрегинг,  
Сабийликден алай ауурд кетмеклик.

Къачхы джангур... Мен да кесим джангыз  
Шахарда джюрюйме, джангурда джибий.  
Саргъылдым чапракъла да болуб джансыз,  
Тюшелле джерге дегенча: «манга тий».

Сен а, джаным, мени сакълаб тураса,  
Арысам да, ёлмей санга джетерме.  
Назмума сен хурметинги къошаса,  
Алада уа: «сенса джангызым», — дейме.

Мара джангур да джюрегиме тюшюб,  
Анга ушаб бардым, джангурда джибиб.  
Бачхалада къызыл алмала бишиб,  
Джыламукъча, бетиме джангур тийиб.

Узун джолланы да энди унутуб,  
Солургъа боллукъду, тартыб тютюнню.  
Вокзал дауурланы да артда къоюб,  
Къайгъысыз къалайым да мен бир кюнню!

Джангы джолоучулукъгъа эн салмайын,  
Бюгюн болайым бу къачхы джангур бла.  
Къадырны сюрген джашчыкъгъа ушайым,  
Ол да менича учар самолёт бла.

Къадырны чабдырыб къайры кетди ол,  
Кимге суюмчюлюк алыб барады?  
Ол манга хапар айтмаса да бу джол,  
Джолу болсун, сейир сурат балады!

Аллай сурат тюшюнгю да бай этер,  
Бу джашчыкъда сен кесинги кёрюрге.  
Таб, къачхы джангурдан да алыб хатер,  
Келлик джазгъа да сау-эсен джетерсе!

## Ариу тиширыугъа

Бир ариу тиширыу  
Джашайды шахарда,  
Джашлыгъымдан бери  
Билеме мен аны.  
Мен къачха ушайма,  
Ол а хар заманда  
Бирчалай турады —  
Онгмайды бет къаны!

Узакъ джолдан келиб,  
Шахарыма къарасам,  
Тереклерин, юйюн  
Энчи ийнакълайма.  
Сюйюмлю ауазын  
Эшиталмай къалсам,  
Ол джюрюучю джолну  
Бир бек тансыкълайма.

Бир-бирде, тубесе,  
Джылы ышарады.  
Бир-бирде уа—кёрмей,  
Танымай кетер.  
Анга суймеклигим  
Ташада къалады.  
Джюрек учунады,  
Этмейди хатер.

Бир ариу тиширыу  
Джашайды сахарда,  
Ол чексиз насыблыды,  
Мыдахлыгы да бар.  
Аны халисинде,  
Ачыкъ къарамында  
Кюн таякъ огъуна  
Къууатын табар!

Башха тиширыуну  
Игилигин кёрсем:  
«Ол сенсе, джаным», —  
Деб, аны атын айтама.  
Сабий кёзюудеча,  
Джазны кючюн сезсем,  
Сюймекликни отунда  
Джангыдан джанама...

Бир ариу тиширыу  
Джашайды сахарда,  
Эри барды,  
Юйю, сабий да бард аны,  
Ол да мыдах болады  
Бир заманда,  
Сора неге къайгырады  
Аны джаны?!

## Сенсиз къууанчым болмаз

Кесинг кесинге  
Джаханим, джандет да  
Къура, джаным,  
Тартынма сен бир затдам.

Камсыкъ да бол,  
Ёлме сен ансын,  
Уруш манга,  
Этмем гурушка ардан!

Сабийликдеча,  
Ёпкелей тур, чамлан,  
Джиберме мени  
Таугъа, тенгизге.  
Джайым, джаша, ёлме,  
Къыйналсын санынг.  
Мени халим шошду,  
Кетмезме тюзге...

Сенден энтда  
Къайтарыб тилейме,  
Тюбсюз заманнга  
Ташайыб кетме сен.  
Хо, ары чабмам,  
Сагъыш эт, билеме,  
Джандетим,  
Джаханимим да сенсе, сен!

Сен бу сейир джашауну  
Бир хансыса.  
Сен да аламгъа  
Бир гюлню къошаса.  
Ол ариулукъну  
Хурметли тюрсюню,  
Сен — джерими къара  
Сууу боласа.

Джерни да, кёкню да,  
Мени да, джаным,  
Алдаб, ёлюмге  
Хорлатма кесинги.

Сен болгъанса  
Джаханимим, джандетим.  
Сенсиз а—къууанчым.  
Болмаз мени!

## Кёзлеримде — сагъышла

Да сени кёзлеринг бла къарадым  
Тауларымда мараллагъа, гюллеге.  
Ариулукъну чексизлигин сынадым,  
Сен джашайса хаман мени биргеме!

Къумлу тюзню джарсыууна кыйналдым,  
Анда будай чакъсын деб тиледим,  
Мен, джауум болуб, къумну юсюне  
Джабланыргъа, кёгертирге изледим.

Къум тюзледе джансыз тюзлени кёрюб,  
Джюрегими къолларым бла джабханма.  
Къабырланы юслерине кюн тийиб,  
Ханс ёсгеннге шукур этиб тургъанма.

Самолетда учуб бара, узакъда  
Иссиликни таныгъалла кёзлерим.  
Бир-бирде уа, тюшген кибик тузакъгъа,  
Къозгъалла ала джюрегими безлерин...

Эки кёзюнг—эки акъ чыпчыкъ —  
Игиликге къууаннганлай учалла.  
Назмудан чыгъыб келед бир къызчыкъ,  
Сагъышла уа—кёзлеримде къалалла!

## Бузлу джангур

Джангур джаууб, тохтады  
Чачылдыла булутла.  
Орамда суу джатады,  
Джибиб гокка хансла да!

Джангыдан кюн тийди да,  
Хар зат келбетли болду.  
Джаш садны буз «тюдю» да,  
Аны халекке бурду.

Кёб джылланы кюрешиб,  
Ол садны ёсдюргенед къарт.  
Дерт алгъанча, бирлешиб,  
Бар терекни буз ургъанд.

Бир терекни бутагъы,  
Ёрге чыгъыб, къамача.  
Кёкге дертли болгъанын  
Ол билдиред, айтырча.

Башха тереклени уа  
Сагаллады буз джангур...  
Къарыусуз джюрекни да  
Алай урады джарсыу!

## Ашыгъабыз ёрлерге

Айлы кече ёзенде  
Джолоучула беш адам...  
Бели-Ала-Къаяны  
Къыйынд тёппесин «алгъан!»

Къыйын джолну, кесибиз  
Талпыб, алай барабыз.  
Тёппелеге джетиб биз,  
Хомуклукъну атабыз.

Адамда уа кюч барды —  
Ол океаннга элтеди.  
Джолубуз а бек тарды,  
Джолоучулукъ керекди!

«Кийик джолда» барабыз,  
Хар атлам ауурду бек.  
Элден узакъ къалабыз,  
Кёрюнмейди чууакъ кёк!

Хата джокъду, къайтырбыз,  
Сабийлени кёрюрбюз.  
Алагъа джомакъ айтырбыз,  
Джарыкъ танг бла келирбиз.

Бели-Ала-Къаяны ёрге  
Барабыз, терлеб тамам,  
Кюннге анда туберге  
Ашыгъабыз, о заман!..

## Энтда джангылдым...

Мен энтда джангыдан джангылдым,  
Санга ушагъан тиширыуну  
Атын айтыб, дженгил тохтатдым —  
Мен джангыдан болдум бушуулу.

Кёк кёзлери, сени кёзлерингча,  
Алай джылы къарайдыла манга.  
Аны эртдеден бери билгенча,  
Ол танышымча кёрюндю манга.

Джорюшю шашмай санга ушайды,  
Аты да сени атынгча болуб.  
Джангылычым ичими талайды,  
Исси, кемсиз тансыкълыкъдан толуб.

Баям, джаным, андан уялдым,  
Анга сѣлешгеними терге санаб.  
Мен аны ызындан къараб къалдым,  
Сени ауазынгы эшитгенча болуб.

Мен бюгюн да, алгъын кибик, джангылдым,  
Быллай ариу тиширыуну кѣрюб.  
Энтда бек кѣб джангыллыкъ болурма,  
Къызыны тюрсюню тюшюме кириб...  
Атынгы айтыб уандым...

## Сен ийнан

Айталмайма, иги къыз,  
Сени киши суймез деб.  
Санга джырлар акъ къобуз,  
Насыбынг да болур кѣб.

Хар затынг бек ашкы,  
Гюл бачхача джашнайса.  
Мамыр кѣкню «алгъышын»  
Джашлыгъынга джыйгъанса.

Суймекликге кертиме,  
Ант этмейин айтайым.  
Сени хаман суйгенлей,  
Бу сезим бла къалайым.

Джюрегим да хош болур,  
Баш урама къадаргъа.

Къыз джюрегинг кенг солур,  
Болсанг манга базаргъа!

Джаным, сен бол ажымсыз,  
Мен суйгенча бир инсан,  
Сени суймез, иги къыз,  
Бу дунияда — сен ийнан!..

## Ауушдурдунг

Сени халинг джюрегиме  
Бек кѣб бушуу келтирди,  
Манга берген сѣзлеринге  
Болалмадынг сен керти!

Тебердини джашил джайын  
Суйген кибик, мен сени  
Суйген эдим, джашырмайын,  
Ачыкъ этдим сѣзюю.

Арабыз кенглей къалады,  
Тубан болду, чарс болду.  
Ехтем ургъан от джюрегим  
Сагъышладан ол толду.

Сен башха элни «тѣрюнде» —  
Келин болуб, къубулуб.  
Сагъышларым джюрегимде —  
Шайтан джелча бурулуб...

О, чачалмазса къаяны —  
Атынг анда—къаяда.  
Ариулугъун чынарны  
Ауушдурдунг сен талгъа.

## Къуанч — алдады

Не эсе да такъырды джюрегим,  
Къачхы табигъат кибик, алай.  
Тауда «Гаралы» элге сен кетдинг,  
Кёзлериме бир тюрю къарай!

Гюллени джыйгъанча, санга джыр  
Джыйгъанма таулары башында.  
Омакъ мынчакъладан санга сынджыр  
Джасаб, къысарыкъма акъ бойнунга!

Джазгъы ингир, джангы джомакъ кибик,  
Босагъангдан сюйюнюб, санга келир.  
Алайды, бекди, таза сюймеклик,  
Энтда да терегинг кёгерир.

Тауда «Гаралы» элге сен кетдинг,  
Тынчлыгъым да сени бла кетгенди.  
Мыдахлыкъны кёзлерингде кёрдюм,  
Ол джюрекни сагъышлы этгенди!

Экибиз да бирге кёрген сейир джер  
Кёзлерими хаман кесине тартыб турады.  
Сенден биягъынлай тилерим:  
Джарыкъ бол сен. Къуанч-алдады!

## Сакъларбыз

Энтда айырылыу. Мыдах къагъытла...  
Телефон бла да гурушха сёлешиу:  
Джай кюнле — джуукъ, джолла уа — узакъ,  
Къалай игиди джангыдан тубешиу!

Джюрегими сырын джарсыулу этесе,  
Биргенге алыб кетме аны.  
Сен кетесе, узакъгъа кетесе,  
Къайтырмы манга джашлыкъны къаны?

Ёксюз сабийча къалады джюрегим,  
Тюбешир кюннге термилиб, таралыб.  
Къысха заманда хапар келмесе,  
Джаралы болуб къалырма «талыб».

Кертме ийисли ингир да салкъын  
Боллукъду, сени излей, былайда.  
Сен джюрегимден кетерик тюлсе —  
Кетсинле кюнле, кетсинле айла!

Тюбешиу кёзюу барында хорлар,  
Джазыуубузну бирге байларбыз.  
Ачыу джарсыу да бизден къорар —  
Келлик кюнлени аллын сакъларбыз.

## Танг аласы

Джангурдан сора солугъан кёк кибик,  
Бюгюн танг аласы алай сейирди.  
Быллай кёзюуде чалкъычыла суююб  
Ишлейдиле. Мында нечик игиди!

Джетегейли Джети Джулдуз джаналла,  
Айны тегерегин нюрден толтуруб.  
Кече узуну джашла чалкъы чалалла,  
Дюрюле да джангы джырча къуюлуб.

Кёксюл джелчик, тау ышыкъгъа бугъунмай,  
Чалкъычыны бетин, къолун сылайды.  
«Арыгъанбыз, солуюкъ», — деб тарыкъмай,  
Джангы танг да, джаш, къыз кибик, къарайды.

Эртденги чыкъ шош джатханды ханслагъа,  
Ол кюмюшча джылтырайды— къарасанг.  
Чалкъычыла ашыкъмайла солургъа,  
«Арыу неди, — дейле ала,— джырласанг!»

Кюуню макъамы кибикдиле дюрюле —  
Чалкъы аууздан тюшедиле бурулуб.  
Минги Тауну тѣппесине от ийе,  
Эртденлик джанады къууатдан толуб!

## Кѣкню кѣк болурун излейти

Ёлген солдатны сураты бар эди,  
Бар эди аны ёлген къагъыты...  
Ала бла аны кѣлю бай эди,  
Тас этди аланы, энд болду джарлы.

Ким биледи, ол оюм терс эсе да,  
Бир-бирде уа эсинге алай келеди:  
Кѣкню кѣзлери бла къучакълаб ёледи.  
Окъдан джыгъылыб, туруб, аны эри

Берлин шахарны къатында къабырчыкъ  
Къаралады... ол аны эри эди.  
Андан бери джауб тургъан къарчыкъ  
Джыйылса, къар тенгиз болур эди.

Джауумну эм чууакъ кѣкню эсгериб,  
Ётген кюнлени, кечени санасанг,  
Джылла, акъсыл турнала кибик, ётюб,  
Ай, аланы сюрюб сен джеталсанг!

Болса терекде чапракъ, не кърау  
Тиширыу терезеден шош къарайды.  
Эрини кѣзлерича, болмай чырмау,  
Кѣкню таза, кѣк болурун сакълайды.

## Кёзюмде кългъанды алай

Сени туугъан кюнюнгу да унутдум,  
Байрам бла алгъышламайма сени.  
Джазгъы джабалакъ кибик, сен джутулдунг,  
Энди кёрмейме суююмлю кёзлеринги.

Автобусну аллын сакълаб чабмайма,  
Андан ышарыб тюшеринги излеб.  
Тансыкълаб, сизни орамгъа бармайма,  
Джууугъунгу-тенгинги кёрюрге деб.

Гокка хансланы да джыйыб таулада,  
Къууанырса деб, аланы сакъламам.  
Экибиз наныкъ джыйыучу талада,  
Алгъынча, бёденечикни туталмам.

Энтда барыб Къара Кёлде джууунмам,  
Сен да къумгъа джатмазса, кюннге кызыб,  
Санга джангы назмуму да окъумам,  
Анда кесинги кёрюрге деб, базыб.

Кесинг бла кълды насыб джолунг да,  
Джарсыуунг да манга таша болгъанды.  
Бир гитче сабийчик бла кьойнунгда,  
Быллай суратынг кёзюмде кългъанды.

## Сукъланыу

Эниш джолчукъ бла джагъагъа тюшдюм,  
Анда уа — Теберди сууда джашчыкъла  
Джуууналла, кычыралла — ой тёзюм!  
Буз сууда да сууукъ болмайла ала!

Сууну ары-бери джырыб, эришиб  
Уста джюзе биледице джашчыкъла.  
Эринлери кёгергенди суу эмиб,  
Ала сакъдыла, ойнагъанча ашыкъла.

Аланы кёрюб, кёб затны эскердим —  
Мен да джюзюученем ма бу сууда.  
Тыкъ эшмели, токъ къызчыкъны кёзлерин  
Ушатаем кёк Къобанны суууна!

Ала чабакъланы тутуб мен анга  
Бериучен эдим, къууанырын излеб.  
Анга сагъыш этеем танг алада:  
Ол бюгюн суу джагъагъа келирми деб...

Джашчыкъла ашыгъыб суугъа кирелле,  
Къызыу толкъунла бла эришир ючюн,  
Джашчыкъла, сиз эркинлик беригиз:  
Джууунайым биргегизге мен бюгюн.

Энтда сууну ары джанына ётейим.  
Ургъан сууну заукълугъун кёрейим,  
Сизге ушаб, мен да толкъунну джетиб,  
Неллай бир кючюм къалгъанын билейим!

## Къара-Даг

Къара-Даг, сен, Къара-Даг,  
Деу кемеча кёлбетинг.  
Кюндюз болса — чыммакъ-акъ,  
Ингирде уа — кёксюлдум.

Талай кере бир кюннге  
Тюрленеди тюрсюнюнг.  
Белинге дери тенгизге  
Тюшюб, сууда — ёщюнюнг.

Шималдан джел кьобханлай,  
Тенгиз толкьун чайкьалыб,  
Ешюнюнгде кьалтырай,  
Толкьун юсюнге чырмалыб.

Къара-Даг, сен, Къара-Даг,  
Эркишичад кьылыгъынг.  
Бир да болмайса мыдах,  
Ол халинге сукъландым.

Санга ушаш тиширыу  
Мени сакълайд Кавказда...  
Чайкаланы учууу  
Юзюлмесин башынгда.

Къара-Даг, сен, Къара-Даг,  
Сау кьал, энтда келирме.  
Болдум санга мен кьонакь,  
Къууанч эте кетеме!

## Отелло шохума

Отелло шохум, о Отелло,  
Сюймекликден джанад джюрегинг.  
Кесинги алдатма, ассы Ягогъа,  
Бёрю тюлсе, тазад сезиминг...

Джанынгы кючлю кьычырыгъын  
Бюгюн да эшите турама.  
Къууандырма кьанлы джауунгу —  
Сени джанлы болуб кьалама...

Хыйла адамны хыйласы  
Имбашынгдан басады сени.  
Уллу сезиминги «джарасы»  
Джети кёкге чыгъарыр сени!

Отелло шохум, о Отелло,,  
Дездемонанг сени сюеди.  
Ол суймеклик — ёмюрле бла  
Учуб, бу кюнлеге келгенди.

Отелло шохум, о Отелло,  
«Джан кычырыгъынгы» тохтатма.  
Сенден суймекликни урларла.  
Джулдузунгу кёкде батдыртма,  
Отелло шохум, о Отелло,  
Дездемонангы кёзюне къара!..

## Чомарт кюнлю сахарым

Салам алейкум, сахарым,  
Бек тансыкълаб келгенме.  
Кёб джерледе айландым —  
Кёб ариу джерни кёргенме.

Чомарт кюнлю сахарым,  
Мамыр кёзюнг джашнайды.  
Бар терегинг, бар ташынг  
Мени бла джырлайды.

Чомарт кюнлю сахарым,  
Кенг шохлукъда ёсесе.  
Джашнаб сенде джашлыгъым,  
Суймекликни бересе.

Чомарт кюнлю сахарым,  
Алгъыш эте кёгюнге,  
Шам джашаугъа джырлайма,  
Насыб табыб кесиме!

## Дарманым болдунг

Ауруб чыкъдым мен тангнга,  
Салам сеннге, кюннге да.  
Бек кыйынды джаныма,  
Тёзюм эте билсем да!

Танг атарын бек сакълаб,  
Кирпик кысмай тургъанма.  
Келлик джазын тансыкълаб,  
Анга назму джазгъанма.

Бююн а къач. Сууукъ джел —  
Мууалдыла чапракъла.  
Узакъ тенгле — бек джууукъ —  
Мыдахдыла чыпчыкъла.

Келдин, Кёрдюнг. Ышардынг.  
Бир татлыды ауазынг.  
Мутхузлукъну хорладыкъ —  
Болуб къалдынг дарманым!

## Кетмем мен сизден

Ана ёшюн кибик акъ къаяла,  
Ана сютча, джюрекде турасыз.  
Акъ тёппелеригиз тийиб айгъа,  
Сейир-тукъум дуния къурайсыз.

Сизде болгъан тазалыкъ бла мийиклик  
Джашаууму хурмети болгъанды.  
Сизни бла джашагъан — игилик —  
Акъ турнача, эсде къалгъанды.

Манга аталыкъ-аналыкъ да этиб,  
Джашаууму, айхай, джашнатхансыз.  
Мен атлам этгенли кесими билиб,  
Сиз манга къарнаш-эгеч болгъансыз.

Ахыр кюнюмде да, сизге къараб,  
Алай кетерме мен джашауумдан.  
Таза къарамым сизге тагъылыб  
Алай турур — кетмем табигъатдан!

## Мен да сеннге бир дагъан

Нек джарсыйса, ой адам,  
Кириб мыдах тюрсюннге?  
Еткюр кёкен къаядан  
Юлгю алмай кесине?

Былай ачырча, алан,  
Неди къыйнагъан сени?  
Мен да санга бир дагъан —  
Къыйнама сен кесинги.

Джулдузлу кёкде толгъан ай,  
Сени ючюн тууад ол,  
Такъыр болма сен былай,  
Джаным-кёзюм, тири бол!

Сени ючюн ёседи,  
Чагъыб джашнаб кёк будай.  
Игилик да келеди —  
Мыдах болма сен былай!

Чууакъ кёкге, тенгизге  
Тенглик этген, ой адам,  
Хорлатмачы къуу джелге —  
Мен да санга бир дагъан!

## Алгыш этеме тангнга

Къызгъа ушагъан эртденликге  
Къолларымы джаяма мен.  
Чачынгы джангур джибитсе,  
Джашлыкъгъа къайтаса сен.

Джалан аякъ чаба эдинг,  
Инчигинге чыкъ тийиб.  
Бетинги джел джалай эди,  
Адамча ийнакълаб, скойюб!

Чыммакъ тишлеринг агъарыб,  
Къозучукъгъа келе эдинг.  
Аны бетин бетинге салыб,  
Анасына ийе эдинг.

Сен ёсген эл айбатды,  
Кесинг да ушайса анга!  
Алгыш этеме, сени кёрюб,  
Атыб келген огъур тангнга.

## Сюе билген

Тиширыугъа соймекликни юсюнден  
Джаза эсем, сюе билген адамны  
Кёзю бла, джюреги бла джазама —  
Алайды хар поэтни да джаны.

Джигитликге айта эсем махтауну  
Эркишини иннетини хакъында,  
Таза джылы сёзню да бере эсем,  
Мен да артха къалмайма ол джашладан.

Джаш кызланы да юслеринден мен  
Джаза эсем, исси сезимни айтыб,  
Бек сюе билген джашланы кёллерин  
Айтама да, суймекликни джыйыб.

Башха ананы мен анама ушатыб,  
Огъурлулугъун джаза эсем назмугъа.  
Болгъан аналагъа айтама аны,  
Аналаны тенг этебиз джашаугъа!

## Турнала

Бюгече мени тенгим ауруду,  
Хо, кюйюб-бишиб ол чыкъды тангига.  
Сора сейирлик танг да атды,  
Ол кезюн ачыб къарады анга.

Терезени кыйырындан ол къараб,  
Кетиб баргъан турна джыйынны кёрдю:  
«Киши аталмаз аланы марлаб, —  
Деб ол кеси кесине кёл этди, —

Аласыз бек кыйын боллукъду бизге,  
Аланы сабийликден сюеме.  
Турнала кетмесинле тюзге,  
Ала кёкню гинджисилле, билеме».

Алай айтыб, ол ауругъан тенгим  
Джарыкъ сёлешди, къургъанча тойну.  
Турналары эслеб, алагъа къайгъы эте,  
Кесини ауругъанын унутуб кюйду.

## Эки джугъутур

Эки уллу джугъутур  
Къагъышалла къаяда.  
Мюйюзлеринде — дауур —  
Ол зынгырдайд хауада!

Башларында эчки къуш,  
Эркин учад, къарайды  
«Хайда къагъыш терк, джыртыш —  
Деген кибик, марайды...

Джугъутур мюйюзледен  
Агъалла кюн таякъла.  
Къайсы кетер мийикден,  
Не башхасы бард къушха!

Эки уллу джугъутур  
Къагъышалла къаяда.  
Мюйюзлеринде—дауур —  
Кючлю зынгырдайд тауда!

## Джашау чексизди

Нени да барды ахыры —  
Сен къыйынлыкъгъа тѣзе бил...  
Пилни да «джыгъад» ууахты —  
Алгъыш этиб, элге алай кир!

Нени да барды ахыры —  
Ауруу да кѣб турмай кетер.  
Къолунга алсанг чыгъанакъны,  
Унутма гюлню. Эт хатер!

Нени да барды ахыры —  
Сен тюшсенг, атха джаш минер.  
Къуш да арыб къалады, ахырсы,  
Сен эталмагъанны башха этер.

Нени да барды ахыры —  
Ана сезим а къурмаз.  
Кюнню да джокъду ахыры,  
Джашау кесин хорлатмаз!

## Ал да кет

Джаным, мени биргенге ал да кет,  
Къайры десенг да сени бла барайым.  
Джюрегими аурууун сен бир сау эт, —  
Джангы ёмюрде сынгар кюн джашайым.

Мени алыб сен Москвагъа да бар,  
Сюйген джерлериме тансыкъ болгъанма,  
Анда джангы джангур бетими сылар,  
Джангы ёмюрге мен ашыгъыб къалгъанма

Мени алыб къайры суйсенг да бар,  
Гюнах тюлдю джарыууму ангыласанг,  
Джуддузлу кёк сени башынгдан къарар,  
Суймекликни иссилигин сынасанг.

Джаным, мёлек бол да, мени алыб кет,  
Андан сора джангы ёмюрге джетерсе.  
Бююн туугъан сабийчикге алгъыш эт —  
Сен да сабий табар кюннге джетерсе!

## Сен чыгъарса аллыма

Дженгил къайтырма санга,  
Рахат болсунла тюшлеринг.  
Мен миннген самолётха  
Асыу болурла кёзлеринг.

Джети кёкню ичинде  
Тюрсюнюнг суратланыр.  
Сени татлы тюшюнгде  
Мени джырым джырланыр.

Дженгил къайтырма санга,  
Мыдах болмай, джарыкъ тур,  
Сюйген гюлюнг къаяда —  
Алайда акъ джугъутур!

Дженгил къайтырма санга,  
Анда джангурла да джаууб...  
Сен чыгъарса аллыма,  
Къолларынгы кенг джайыб!

## Къар джаугъан кюн

Бек къууандым биринчи къаргъа,  
Сени кёргенча, мен болдум.  
Мен башымы ачама анга,  
Къар «музыкадан» тогъудум.

Бу джангы къарны тюрсюнюнде  
Ауазынг келгенди манга.  
Уппа этилмеген эрнинге  
Аз-аз тиеди къар анда.

Сени кѳолунг кибиѳ, бюгюн кѳар  
Таза кѳрюнеди манга.  
Сени джырынгы ол согѳар —  
Башымы ачама анга.

Бизни ол биринчи кѳарыбыз  
Энтда джууады алгынча.  
О, нечик узакѳды арабыз,  
Кѳар а келеди, адамча!

## Сабийде таныйма

Ачыуну тюл, ариулукѳну  
Сюйюб, энтда махтайма мен.  
Джанын аямай чабхан атны  
Халаллыгѳын сюеме мен!

Кѳзлеринг джандыргѳан отну  
Мен имбашымда джюрютдюм.  
Джангы чакѳгѳан бутакѳны  
Туугѳан сабийге тенг этдим!

Сени сабийге ушагѳан  
Ачыкъ халинги махтайма.  
Кѳая башында гюл чакѳдыргѳан  
Кючге тамам бек сукѳланама.

Ма сабийни биринчи тауушун,  
Кѳк тенгизни да махтайма.  
Энди келлик кюнню джылыуун  
Ол сабийде бюгюн таныйма!

# Гоначкир

(Джыр)

Август айда чагъады гюл,  
Кийикли тау башлада.  
Кёзлеримде джанады кюн,  
Болсанг мени къатымда.

Э ж и у ю:

Ой, Гоначкир, Гоначкир,  
Тубанлы Кёл, Акъ Къая.  
Ариулугъунгдан бир ичир —  
Энтда келирбиз санга.

Къыйналма сен, суймеклигинг  
Джолда чырмау болмаз меннге.  
Гоначкирни хур кёгюнден  
Алыб барама биргеме.

Э ж и у ю:

Тобукъларына чулгъаныб,  
Джюз минг джылны джашарма.  
Узакъ джолдан санга къайтыб,  
Ма бу джырны джырларма:

Э ж и у ю:

Ой, Гоначкир, Гоначкир,  
Тубанлы Кёл, Акъ Къая.  
Ариулугъунгдан бир ичир —  
Энтда келгенбиз санга.

## Терекле

Биринчи къар джерге джангы тюшгенлей,  
Тубан да будай тюзлеге джайылса,  
Тереклени тюрсюнлерин кѳргенлей,  
Сагъышланыб, сейирсиниб къаласа.

Къайры эсе да баргъан кибиб терекле,  
Джолоучуча, ауур джюкю болалла.  
Учаргъа да хазырланыб джюрекле,  
Терекледен юлгю алыб къалалла.

Терекни уа къолла кибиб тамыры —  
Арымай ийнакълайдыла туугъан джерни.  
Аны шыбырдаб джырлагъан чапрагъы,  
Адам кѳзле кибиб, кѳрюб кѳк кѳкню!

Джерни адам суйгенча, ма алай  
Терекле да джашаууну сюелле.  
Ѵмюрлери джолоучулукъ тутханлай,  
Адамлача, ала къайгъы этелле.

## Форел кѳл

Форел Кѳлге тюшюб кѳкню сураты,  
Кѳз аллымда сейир дуния къурайды.  
Фахму кючню ѳлмез уллу къууаты,  
Минг джылланы мында алай джашайды.

Форел Кѳлде ойнайдыла чабакъла,  
Джулдузла уа таза кѳлге баталла.  
Кемелеча, мийик таула, къаяла  
Ариулукъну тенгизинде баралла...

Чабакъла да къанатлары билениб,  
Джулдузланы ичлери бла ётелле.  
Кёк да, джер да бир-бири бла сёлешиб,  
Адам ючюн бу суратны этелле.

Ёмюрлени кёз алмайын къарарча,  
Джюрегими сейирлиги алайды.  
Минг джылланы арымайын джашарча,  
Хар къарамынг ариулукъда атлайды!

## Джангы джылда

Джангы джылда джауарыкъ къаргъа,  
Джангы джылда тууарыкъ сабийге,  
Бюгюн туугъан кёксюл джыргъа да  
Мен баш урама, алгъыш эте!

Быйыл чакъгъан алма терекчик  
Рахат ёссюн Ата джуртумда.  
Тюз адамгъа келсин игилик,  
Насыбха кенг эжиуюн айта!

«Сакълаб тургъанма ма бу кюнню», —  
Десин, къууаныб, хар бир тюз инсан.  
Ата джуртуму джарыкъ кёгю,  
Джай кюн кибик, джарысын хаман!

Урунган халкъыны джигер джюрюшю  
Келлик заманны бешиги болсун.  
Айтылгъан алгъышны баш мураты:  
Хар кимни юйю хурметден толсун!..

## Лариса бла сокъур чибин

Ларисаны бурунчугъун къабады,  
Бир сокъур чибин джугтланыб, атылыб.  
Андан ол, эрлай джукъудан къобады,  
Эки скойюмлю кёзчюгюн джандырыб.

Лариса, къолчугъун джумдурукъ этиб,  
Сокъур чибинге чамланыб чабады.  
Эки эринчиги аны кёгериб,  
Джастыкъны къолчуклары бла къагъады.

Сокъур чибин дагъыда, уялмайын,  
Ларисаны къолчугъундан къабады.  
Айхай, ол да, ачыуун тыялмайын,  
Аманлыкъчыгъа урушуб, чабады.

Сокъур чибин а, хойнухча бурулуб,  
Энтда да Лариса таба къарайды.  
Ларисаны джукъусундан уятыб,  
Аны къозуб, бет-къол джуу деб, учады.  
Аны школгъа ашыкъдырыб, марайды.

## Джарсыугъа табылыр дарман

Киши сакъламайды джарсыууну, мен билиб,  
Ол ашайды джюреклени къууанчын.  
Кёбле кетгендиле джарсыудан кюйюб —  
Андан агъарыбды тенгими чачы.

Сабий табар анала бла сабийле  
Джарсыудан боладыла мыдах, такъыр.  
Кюн таякъланы джугуб ийген чегетле  
Джарсыугъа болалмайла тар къабыр!

Къайгыны тюл, адам насыбны сакъла,  
Кереклиси: ишле, джаша аламда.  
Аны джокъ этерик дарман да чыгъар,  
Аллай хансны ёсдююрле адамла!

## Тенгиз

Къаллай тюрлю тауушу бард тенгизни,  
Эркелетгенча, шыбырдай биледи.  
Ангыламай эсе да ол тилибизни,  
Кёзлеринги кёклюгюнден а ичеди.

Бугъа ёкюрген, сабий ауаз да анда,  
Бёрю улугъаннга да бирде ушайды.  
Бирде, уста дирижёрча, джанынга  
Нутулмазлыкъ сагъышланы къуяды.

Къаллай тюрлю тауушу бард тенгизни —  
Ёмюрлени тохтамай къымылдайды.  
Ол да къыйналады джелден, тюзю —  
Джашаргъа сюйгенни иши алайды.

## Сеннге айтырым

Сени суйюб бек термилген кюнюмде  
Джюрегинги ачалмадынг сен манга.  
Энди — не излейсе сууукъ джюрекден,  
Нек саласа джангы джара джаныма?

Джашлыгъында чакъгъан терек къуу болса,  
Джаз келсе да, тирилмейин къалады.  
Сен джаз болуб мени аллыма чыкъсанг да,  
Къуу джюрегим сууукъсурай турады.

Дерт тутмайма, терслигинги билсем да,  
Ышаргъанынг багъалыды бююн да.  
«Сен насыблы бол», — дегенлей тургъанма,  
Айтырым алайды, алайды энтда да!

## Таулада эртден

Таулада кюн тау артына батханлай,  
Джануарла дорбунлагъа къачарла.  
Экинди, ашхам басса да аллай  
Сабий дауурла алкъын чыгъарла.

Бир кесекден мычымайын тегерек,  
Къара чыпчыкъ кибик, къаралыб къалад.  
Алай а ай кёб турмайын тёппеден  
Ариу, джаш къыз кибик къызарад.

Айхай да, ай нюрюн чомарт тёкгенлей,  
Къая, терек, адам болсун-барысы,  
Деу суратча кесгин кёрюннгенлей,  
Суратланад хар затны ауангысы!

## Энтда сакълайма джазны

Теберди сууну кёк джагъасы бла  
Энтда Доммай таба барама мен,  
«Озгъанча джашлыгъымы къаты бла  
Ётген джылланы эсге тюшюрдюм мен.

Ол джылладагъы джаш къызчыкъны кёреме —  
Бугъунчакъ ойнаргъа чакъырад мени.  
Мен анда бир тюрю джырыны эшитеме —  
Джылла ётселе да, ол кетмез керил

Этда джангыдан кёрюрмеми ол кызны,  
Кёб джылланы мындан алгъа кёргенча?  
Ашыгъыб, сакълабмы турама мен ол джазны,  
Ол джаз бла чал болгъан кыз келликча!

## Сакъ ана

Сабийчик джукълайды ана кьойнунда,  
Ачыу джокъду, джарсыу да тас болду.  
Чууакъ кёк тюшгеиди ана кьойнуна,  
Джаз да джашнайды хурметден толу!

Ана ёшюн ушайды да гёлёуге,  
Сабий а — мёлекди, ант этеме!  
Турна джыйын баргъан кибик абезекге,  
Бу ананы сейирлигин кёреме.

Сабийчикни ана кесине кысыб,  
Сау дунияны алгъанча кьолуна,  
Алай сакъ турады, кьолундан ийиб  
Кьоярма дегенча, эслиди ана!

## Ана бла туудугъу

Джаш тиширыу кесини туудугъу бла  
Чабыб ойнайд, хайда ойнайд бюгюлю.  
Ол акисин кёрген, тейри, кёлю бла  
Сейир этер, къалай байды ана кёлю!

Бу адамны сабийлиги болмагъанды, —  
Къазауатда къалыб кетгенди сабийлик.  
Ол себебден, джашау да толмагъанды  
Джашлыкъда да ол кёрмегенди игилик!

Аллай бирден ойнай болур ол бююн, —  
Сабийлиги кьайтхан болур да анагъа?  
Туудукъчугъу кьууанчлыды да бююн,  
Башха насыб а керек тюлдю анга!

## Джетекчикле ёсерле

Экибиз орнатхан терекле энди  
Бизден мийик болуб туралла чагъыб.  
«Бизге келиб кьалгъанды да экинди», —  
Деб кьайгъырабыз биз, джыллагъа ачыб.

Энтда алкъын туумагъан сабийлеге  
Бусагъатда бешик ишлей турабыз.  
Джангы музыканы, назмуну, ёзге,  
Суйселе, деб, джангы затла кьурайбыз.

Биз орнатхан садланы кёрген адамла:  
«Сау болугъуз, джер джумушакъ болсун», —  
дерле.

Энди чал, кьарт болсакъ да, абадан  
Терекледен джетекчикле ёсерле!

## Джандет джерде джашайма

Анда, Айюлю Таланы кьатында,  
Нызылы кьулакъны ичинде,  
Кюндюз да эсленелле джулдузла,  
Кюн таякъла тепсей чегетде.

Анда хар бир джулдузну джарыгъы  
Келин боллукъ кьызгъа ушайды.  
Бу чегетни тюрюлю макъамы,  
Кьыз келгенча, алай кьымылдайды!

Юйюме келгенча, мен бери келиб,  
Къыз бетли джулдузлагъа къарайма.  
Не къайгъым да къалады эриб,  
Керти джандет джерде мен джашайма!

## Тау башында тюбеширбиз

Энтда биз тау башында тюбеширбиз,  
Ол мийиклик — суймекликни белгисид.  
Буз урса да, джел болса да кёрюрбюз,  
Къая да къоргъашын кюбесин кийиб.

Энтда биз тау башында тюбеширбиз,  
Андан сора къум тюзде да болурбуз.  
Къартлыкъны рахатлыгъын кёрюрбюз.  
Джаралы маралча, тынчлыкъсыз солурбуз.

Ким билед, къумгъа тюшмей да къалырбыз,  
Кёк тенгизни кёк джагъасын къучакълай,  
Энтда биз тау башына чыгъарбыз,  
Къартлыкъ а турсун, сакъласын алай!

## Сен турсанг дунияда

Кетген эсен да сен тауладан узакъ,  
Кече кёлеккенг кёрюнеди манга.  
Сен суйюб согъуучу роялны тауушу  
Шахарны кёкени бла келеди манга.

Терезеге джууукъ келсем, тюрсюнюнг  
Озгъан кюнле бла бери къайтады.  
Сау бол, дейме санга мен, джаным, бюгюн —  
Тюрсюнюнг ингирде хапар айтады.

'Сау бол, манга къанат бергенча,  
Джюрегим учады тауну башында.  
Энди мен болдум джарсыуну билмезча —  
Джерим да джашнар, сен турсанг дунияда!

## Мыдах кёзюю

Тубанлы джангурланы мыдах кёзююю,  
Буйрукъ толтурлукъча, алай джетгенди.  
Бёрюлени улугъан тауушлары  
Къойчуланы бек джукъусуз этгенди.

Санга суймекликни чагъы келгенди,  
Ёлюмсюзлюк алыб къанат сыртына.  
Эшта, ол зат санга къайгъы бергенди,  
Сагъыш этмей не болур деб артына.

Анга джарсыб, энди кычырмайса сен,  
Танг атарын сакълаб къалдыкъ экибиз.  
Бу кёзююню кёлеккесинден кетсенг,  
Ёлюмсюзлюкню къалай джетерикбиз?

## Ауушладан ётерме

Къарт болабыз, тенгим, къарт,  
Чачыбызгъа кырау тюшеди.  
Джазгъы танг алагъа къарасакъ,  
Джел кибик, ол учуб кетеди.

Къарт болабыз, тенгим, къарт,  
Джер а, джашауча, къарт болмайды.  
Джашлыгъында чабалгъан ат  
Не терен сууда да батмайды.

Ол биз суйюучю кёк таладан  
Санга деб, гюллени келтирдим,  
Джюрек къарт тюлдю, ауушладан  
Сени ючюн ётерме, о джюрегим!

## Ай да сени ючюн тууады

Кёкде джанган джулдузладан эсе,  
Джюрегинги джаралары кёб болур.  
Тенгинг къазауатда ёлген эсе,  
Аны джарыкъ тюрсюню кёзюнде турур...

Сенича уллу фахмулу адамла  
Джараларын кеслери багъадыла.  
Джер кибик тёзюмлю боладыла ала —  
Палахла аллай бирден чачыладыла.

Джазыуунгу беклиги уа ушайды,  
Къаяланы тешиб чыкыгъан терекге.  
Ай да, кюн да сени ючюн джашайды  
Хурметлерин чомарт бергенлей джерге.

## Сен дуняда джашар ючюн

Дуняда нени да ангыларма,  
Хыйсабынги ачыкъ билдир ансын.  
Мен санга дарман-дары болурма,  
Джазыуунг бир да ачымасын!

Нёгери ёлсе, ёхтем турна да  
Кесин джерге уруб ёлтюреди.  
Дунясы къаралыб къалады да —  
Ол алай керти сюе биледи!

Мен да, ётгюр турнагъа ушаб,  
Ёлюб къалырма, керек эсе,  
Сен дунияда джашар ючюнге,  
Не джарсыууну да джокъ этерме!

## Бир къауум адамла

Сокъур да сюе биледи —  
Ол сезим болмайды мутхуз.  
Сангырау да джырны эшитеди —  
Ала къалмайла умутсуз.

Ала, туз-дамны кёрюб,  
Джашаугъа шукур этелле.  
Къууанчны, ачыуну да билиб,  
Адамгъа джылыу берелле.

Алай а бир къауум адамла,  
Кёре, эшите да тургъанлай,  
Ала ташча сууукъ болурла —  
Буз да сууукъ тюлдю алай!

## Джаз хауа

Джазны хапарлайд чыпчыкъ,  
Сюйюмчю джырын тегюб.  
Джилтинча джанады чыкъ,  
Джерни келбетли этиб.

Джазгъа этда къууаныб  
Чыкъдыла джаныуарла.  
Бу кёзюуде джубаныб  
Ойнайдыла къозула.

Джазны иги ышаны  
Тартыб турад кесине.  
Къалай ариуд хауасы  
Кёк къулакъны ичинде!

## Ёксюз болгъанды

Къушну этдиле джаралы,  
Онгуз болуб къалды ол.  
Ол чекген ауурлукъну,  
Чегерми шкок атхан къол?

Къуш а уча-уча туруб,  
Ташча тийди къаягъа.  
Мени суймеклигим да  
Сен алай атдынг суугъа.

Алай а джерни юсюнде  
Къушну ызы къалгъанды.  
Суймеклигим джюрегимде  
Сенсиз ёксюз болгъанды.

## Гылын къуш

Кече къулакъ ичинде  
Гылын къуш къычырды.  
Окъ тийгенча джюрекге,  
Тюрлю болдум, ачыдым.

Мен бир затны ангыладым:  
Къуш ауазы, кесине  
Нёгер болуб, къайгъысын  
Ол билдирди чегетге.

Быллай уллу джерледе  
Ол кеси джангыз къалыб,  
Къычырыгъындан кесини  
Къалды нёгерлик табыб.

## Бошуна тюл

Бошуна кетмейдиле джылла —  
Хар бир кюнню энчи къууаты.  
Ишленедиле джангы сахарла,  
Тангны къанатында-къууанчы!

Бошуна джаумайла джангурла,  
Къызчыкъны чачына «эшилиб».  
Кёгериб къалалла дуппурла,  
Тамчыланы терекле «ичиб».

Бошуна кетмейдиле джылла,  
Келлик ёмюрлеге тизилиб.  
Бош ёлмейдиле джигит адамла,  
Джюреклерин кюннге бериб!

## Джерим, сен Джойгъанса

Кёксюл таула, чегетле,  
Талпыб келсем узакъдан,  
Сизни кёрюб, джюрекге  
Джашлыкъ келед джангыдан.

Кёксюл джелле, терекле,  
Бешигими джырлары,  
Сизни сезиб ёмюрде  
Мууал болмаз санларым.

Чууакъ кёгюм, кёк джерим —  
Ашхылыкъны къаласы, —

Халкъны ариу иннетин,  
Джерим, сен джайгъанса!

## Энтда озду бир джазым

Энтда озду бир джазым,  
Кёлюм а тюлдю такъыр.  
Къачхы булутча саным —  
Кёк джазыны бери табдыр!

Энтда озду бир джылым,  
Сезими уа къалды менде.  
Алкъын джашды да джаным,  
Эсим — келлик кюнледе!

Энтда озду бир джылым,  
Сюйсенг ышар, сюйсенг къой.  
Джырым а болмаз такъыр —  
Къалай дамлыды къачхы той!

## Сюймекликни кёзюю

Сюймекликни кёзюю  
Джазгъа, къачха да ушар.  
Анга кюймез джюрегинг —  
Сюймеклик алай джашар!

Сюймекликни кёзюю  
Сабий туугъан кюн болур.  
Огъурлу ана кёзледе  
Толгъан ай да шош солур.

Сюймекликни кёзюю  
Турнала бла келеди.  
Ол кюе тебресе уа  
Бир хатер да этмейди!

## Сюймекликни сатдырмам

Нени да кече билirme,  
Сатлыкъны уа кечалмам.  
Сууну кёкге элтirme —  
Толкъунлада мен батмам!

Нени да кече билirme —  
Аманлыкъны кечалмам.  
Кертиликни кёрюрме —  
Сюймеклисиз мен болмам.

Нени да кече барырма —  
Анга джетер болумум.  
Сюймекликни сатдырмам —  
Къамача болур джаным!

## Къар джауады

Къар джауады, къар,  
Тёппеле кёрюнмей къалдыла.  
Терен къардан буу чыгъар,  
Сабийле да шош джукъларла!

Къар джауады, джауады къар,  
Кёкенле тюшюб къар тюбюне,  
Оюлады, оюлады джар,  
Къоянчыкъ орун табармы кесине?

Къар джауады, джауады къар,  
Дуния акъланыб барады.  
Айю да мамурачын джалар,  
Артдан а кюн джангыдан чыгъар!

---

## Сегизтизгинле

\* \* \*

Джюрегиме кьозучукъну суратын,  
Сен эслерча, къала этиб салгъанма.  
Джаш кьызы да джел урмазлыкъ сыфатын  
Танг ала бла джашаума алгъанма.

Башхалагъа эс бёлгенме. Чамланма.  
Сюймеклигим иги затха джетеди...  
«Кечкинлик бер, — деб санга мен айтама,  
Сюе билген — ариулукъну сюеди!»

\* \* \*

Айюню джаралы этди биреулен,  
Ол сабий кибик сынгсыб джылайды.  
Айю къанны тазалыгъын бир кёрсенг —  
Адам къаннга ол алай бек ушайды!

Дагъыда ол айю, дерт тутмайын,  
Дарман излеб адамгъа барады.  
Менде сезим да, джаралы айюча,  
Сенден тюз джууаб излеб къалады...

\* \* \*

Къыйынлыкъны сакъламайын турабыз,  
Ол, джыланча, таша келеди бизге.  
Аны ууундан къачабыз, къачабыз,  
Ол а тынчлыкъ бермейди ёзге.

Аны ууу джайылады джюрекге,  
Ол излейди ууу бла «сояргъа»  
Алай а кюн тиеди, игид бизге,  
Ол болушады ууну да чачаргъа...

\* \* \*

Ариу тюшле кёргеним ючюн,  
Кёк талада кёк тайла чабышыб,  
Иннетингден чыкыгъан кёгюрчюн  
Джазы джырын дуниагъа айтыб,

Сау бол, дейме энтда санга,  
Сени джай садынг чагыб турсун.  
Санга джарсыу келген сагъатда  
Джашауум санга къарыу къошсун!

\* \* \*

Турнала, акъ къанатларын кериб,  
Бизге салкъынлыкъ этген кёзюню,  
Ол сагъатда мыдахлыкъ да кетиб,  
Манга джайча насыб берген кюнню

Ётмекге да, джеринге да тенг этиб,  
Мен ол кёзюню уппа этеме.  
Сени кёлюнг турналары джетиб,  
Турнала бла учханын да кёреме!

\* \* \*

Мени джарыкъ кюнлерим  
Аз тюлдюле джашауда.  
Сенсиз къууанч кёрмедим,  
Таукел ётдюм ауушдан!

Мени мыдах кёзююм  
Болгъанды ол сагъатда,  
Сенде кюнню мен сездим,  
Тенг болуб учхан атха!

\* \* \*

Къуш да бирде тепсейди,  
Гёлеуде ойнайды буу.  
Чабакъ бла тюшеди  
Къаядан секирген суу.

Сууну хар бир тамчысы,  
Кюмюш къолгъа ушайды.  
Акъ булутла — джамчысы —  
Минги тау да къарайды...

\* \* \*

Билсем эди бюгюн мен  
Тамбла сени джарсырынгы,  
Тазалыкъны гюллеринден  
Эшер эдим чачынгы.

Хаман ышарыб турурча,  
Джарыкълыгъынг болайым.  
Кёзбаулукъдан къоркъмазча,  
Тюз къатынгда турайым...

\* \* \*

Алайда, шохум, бу бурунгу джерде да  
Джерчи джер сюреди, себеди будай.  
Адам ачыгъан, ёлген кёзюуде  
Ол ачийды, ол джылайды къалтырай!

Алай а бушуудан сора бу джерде  
Сабий тууад, келин келиб хоншугъа.  
Адамлача джашайдыла терекле,  
Элия урса, къар тюшсе да башына!

\* \* \*

Джылла ётюб, Тебердиге келгенме,  
Алгъын орнаткан садым джашнайды.  
Тереклени буз ургъанын кёргенме —  
Ол зорлукъ а джюрегинги ашайды.

Бузгъа чамланыб орнатканма терек,  
Эски садны халек этген эди буз.  
Энди къууанады, разыды джюрек,  
Терекле, сынмай, ёсгендиле тюз!

\* \* \*

Кёзлеринги тенгизинде  
Кюн таякъла чайкъалыб,  
Узакъ джолладан безгенме,  
Сенден мен узакъда къалыб!

Кёзлериме къара да сен,  
Арыгъанымы бир кетер.  
Джюрегими «отун» билсенг,  
Санга да джылыу джетер.

\* \* \*

Кём-кёк кёзлю стюардессаны  
Бети да чыммакъ-акъ,  
Кёк анасычад аны ауазы,  
Кёл береди, болуб джумушакъ!

Кёкге белляу айтхан кибик,  
Аны кёзлери нюрню чачады.  
Файгъамбарны къызы кибик,  
Бу къыз кёк шыйыхы болады!

\* \* \*

Бир сабийчик ойнайды,  
Ышарады анасы.  
Кёк да тамам чуакъды,  
Тазад джерни хауасы!

Сабийчик ойнайды,  
Джылыу да, къайгъы да джокъ,  
Насыб кеси къарайды,  
Арбаз да болгъанды токъ!

\* \* \*

«Аперим!» — деди огъурлу къарт санга,  
Кюмюш сакъалын сабыр-сабыр сылай.  
Аманлыкъ этген бек тынчды адамгъа,  
Игилик а — керти джандетди, айхай!

Игиликни эте билген адамны  
Джюреги да, джазыуу да джарыкъды.  
Аллай адам ёлген кюнде аламны  
Бир джулдузу джер таба учарыкъды.

\* \* \*

Уулу ургъуй джутланыб адам къаннга,  
Къанны алай эмерге излейди.  
Огъур ургъуй сюрюб сора аны да  
Дженгил огъуна ёлтюрюб ийеди.

«Огъурлу ургъуй» дерт ала болурму,  
Адам къан терс болмагъанын ангылаб?  
Тюзлюк алай ачыкълана болурму,  
Бири къан ичиб, бири къанны джакълаб.

\* \* \*

Деу терекни белине тобла тийиб,  
Джети тюрлю бюгюб, къынгыр этгелле.  
Аны тамырындан джетекле битиб,  
Ала «аналарын» джетгелле.

Ол терек бла бутсуз солдатха къараб,  
Кюл ичинден ёсген хансны эсгердим.  
Ала ол къадар къыйынлыкъны хорлаб...  
Хар бирини кёзю, джаны бард—билдим!

\* \* \*

Эшек мюйюз салдырама дегенди,  
Хоншу бауда кюйчукъланы къагъарча.  
Къадаргъа ол тилек къагъыт бергенди,  
Тилегин ол къабыл этиб къоярча.

— Хы, — дегенди Къадар, Эшекге тынгылаб, —  
Къайгъы, тюйюш ачаргъа сен излединг,  
Сора мен кюулакъларынгы джулкъайым,  
Уллу кюулакъ чурум болур сермешсенг...

\* \* \*

Аз сынамадым насыблы кюнлени —  
Алагъа тюшгенди сени тюрсюнюнг.  
Имбашынга кьондуруб кёгюрчюнню,  
Анга ариу айтыб, табдырдынг кёгюн.

Джарсыуулу сагъатым болгъан эсе да,  
Кёб сёлешмей, кьолуму къаты къысдынг.  
Джер башынгда къушунг уча эсе да,  
Ол джаргъа кетмезча, анга болушдунг.

\* \* \*

Турналы кёк, дейдиле санга,  
Халкъым туугъан огъурлу джерим.  
Сенден ариу джурт джокъду дунияда,  
Манга джан беред джандет кёгюнг.

Джулдузлу кёк, дейдиле санга,  
Анам джашагъан хурлу джерим.  
Чёбюнг, ташынг ийнарды манга,  
Джюрегингде джырлайды джюрегим.

---

## Төрттизгинле

\* \* \*

Табиғат гокка ханссыз болмагъанча,  
Мен да сүймекликсиз болалмам.  
Къарнашлыкъны бағалатыб тургъанча,  
Тенгликсиз бир джолну да баралмам.

\* \* \*

Джюрегимден акъгъан джыламукъ кибик,  
Юсюнгден тенгизни суу тамчылары  
Агъыб, ардан исси къумгъа сингиб,  
Сүймеклик кибик, тас болгъанлары...

\* \* \*

Сабий джылаб билдиреди джарсыуун,  
Азмы джылагъанды джюрегим санга?  
Ариулугъунгдан тауусулуб къарыуум,  
Вастырыкъланыб, кёб кечени къобханма.

\* \* \*

Сезиминг эртдениге ушайды,  
Ол тенгизча да теренди.

Бир-бирде уа ол сени талайды,  
Бир-бирде уа учуб кетеди.

\* \* \*

Джерими хансы, береги  
Ала бары джюрегимде битедиле.  
Келлик ёмюрню иелери  
Бюгюн туугъан сабийледиле!

\* \* \*

Санга назму джазгъан къой,  
Джазыууму бергенме.  
Джазгъы кюнде эшитилди той,  
Сен келген тийреде!

\* \* \*

Кесини кёлекесинден  
Къорккъуб къачхан асланнга  
Ушаб къалыр биреулен,  
Сюймеклигингден къанса.

\* \* \*

Мен сенсиз билдим, ийнан, джаным —  
Къум тюзде арыгъан атлыма.  
Сен да сүймекликсиз, антым,  
Сууугъан вулканча, къатыса.

\* \* \*

Бу джерледе эскертмеле кёбдюле,  
Аланы хар бири бирер сау адам болгъанды.

Кёб джигитле бла отда кюйюб кетдиле,  
Къарнаш къабырлада хар бири тынчаяды.

\* \* \*

Теберди сууну джууаш тауушу,  
Ай да суу бла бир-бирине къошулуб,  
Белляу айтхан кибик ана ауазы  
Элни рахат джукълатады, болушуб.

\* \* \*

Тебердини кёкен ташлары  
Джанымы дууасы болдула.  
Ма, ол ташланы сыфатлары  
Кёлюмде, адамлача, къалдыла!

## БАШЛАРЫ

Къарачайым	4		
Вождну тюрсюню	5		
Анам	6		
Сау къал, Белоруссия	8		
Джангы туугъан сабийчикге	10		
Сизни кибик болурма	12		
Ана	13		
Энтда кстиб тебретиле турнала	13		
Шахарым	15		
Лермонтовну эсгериб...	16		
Къулийланы Къайсыннга	17		
Назим Хидметни эсгере	20		
Атамы къарнашына—Тюркююланы	20	Юсюбге	21
Зумахъулланы Танзилягъа	22		
Къаракетланы Иссагъа	23		
Черкесли къарнашым	23		
Якут поэтге—Николай Урсуннга	25		
Черкес поэтге — Дугужев Къурманнга	25		25
Пушкин бла къуш	26		
Ол кюн...	27		
Ларисагъа	29		
Джюрекни къайгъысы	30		
Сабийликни юсюнден назмула	33		
Джукъла	38		
Сюе билгенме	39		
Акъ марал	40		
Айырылыу	41		
Январь айда	42		
Джолоучулукъ	43		
Ненча ёмюр?!	44		
Айырылмам джерден	45		
Турналы кёк	46		
Хур къыз джашайды	48		
Тилемейме	49		
Сабийлигинг	51		
Сау бол, дсйме	52		
Атым айтылыр	53		
Кёл джагъада	55		
Китабым	57		
Ананы къабырында	58		
Не бла къайтарайым	60		
Туугъан джерим — мени Меккям	61		
Джолда	61		
Бушуу	62		
Сейир дуня	63		
Тюш	64		
Башха къыз сакълайды мени	65		
Тенгиз джагъада	66		
Солдат	66		
Мен мында туугъанма	67		
Сагъышлы кечемде	68		
Ташчыкъ	69		

Таулада	69	6	
Бек сьоген кюнюм		70	
<b>Якутияны юсюнден назмула</b>			<b>72</b>
Къадырда баргъан джашчыкъ			75
Ариу тиширыугъа	77		
Сенсиз къууанчым болмаз			78
Кёзлеримде — сагъышла		80	
Бузлу джангур	81		
Ашыгъабыз ёрлерге		81	
Энтда джангылдым...		82	
Сен нйнан	83		
Ауушдурдунг	84		
Къууанч — алдады		85	
Сакъларбыз	85		
Танг аласы	86		
Кёкню кёк болурун излейди			87
Кёзюмде къалгъанды алай			88
Сукъланыу	88		
Къара-Даг	89		
Отелло шохума	90		
Чомарт кюнюлю шахарым		91	
Дарманым болдунг	92		
Кетмем мен сизден	92		
Мен да сеннге бир дагъан			93
Алгъыш этеме тангнга		94	
Сюе билген	94		
Турнала	95		
Эки джугъутур	96		
Джашау чексизди	96		
Ал да кет	97		
Сен чыгъарса аллыма		98	
Къар джаугъан кюн		98	
Сабийде таныйма	99		
Гоначкир	100		
Терекле	101		
Форел кёл	101		
Джангы джылда	102		
Лариса бла сокъур чибин		103	
Джарсыугъа табылыр дарман			103
Тенгиз	104		
Сеннге айтырым	104		
Таулада эртден	105		
Энтда сакълайма джазны		105	
Сакъ ана		106	
Ана бла туудугъу	106		
Джандет джерде джашайма			107
Джандет джерде джамайма			107
Тау башында тюбеширбиз			108
Сен турсанг дунияда	108		
Мыдах кёзюу	109		
Ауушладан ётерме	109		
Ай да сени ючюн тууады		110	
Сен дунияда джашар ючюн		110	
Бир къауум адамла	111		
Джаз хауа	111		
Ексюз болгъанды	112		
Гылын къуш		112	
Бошуна тюл	113		

Джерим, сен джайгъанса	113
Энтда озду бир джазым	114
Сюймекликни кёзюю	114
Сюймекликни сатдырмам	115
Къар джауады	115
Сегизтизгинле	116
Тёрттизгинле	124

## Туркчиев Альберт Магометович И НЕБО В ОЗЕРЕ СИЯЛО

*Книга стихов на карачаевском языке*

**ИБ № 2133**

Редактор А. И. Кубанов. Художник А. Н. Капнинов. Художественный редактор Л. А. Асланова. Технические редакторы: Г. И. Скачкова, Т. В. Кишева. Корректоры Р. О. Семенова, А. И. Лайпанова. Сдано в набор 07.08.87. Подписано к печати 16.08.88. ВУ 28201. Формат 70x90<sup>1</sup>/<sub>32</sub>. Бумага для множ. апп. Гарн. школьная. Печать высокая. Усл. п. л. 4,7. Усл. кр.-отт. 4,8. Уч.-изд. 5. Тираж 1000. Заказ № 4004. Цена 50 коп. Ставропольское книжное издательство. Карачаево-Черкесское отделение. 357100, Черкесск, пл. Кирова, 23, Дом печати. Карачасво-Черкесское полиграф-объединение. 357100, Черкесск, Первомайская, 47.

**Т 88**

**Туркчиев А. М. И небо в озере сияло.** Ставроп. кн. изд-во, Карачаево-Черкесское отделение, 1988.—128с.

ISBN 5—7644—0168—2

Главная тема стихов Альберта Туркчиева — зрелое философское размышление над жизнью и смертью, над добром и злом. Его поэзия насыщена чувством единства с природой и людьми, он думает о чужих судьбах. Поэт остро чувствует время, и необходимость братства и дружбу между народами, он постоянно обеспокоен за мир, за его грядущее, за благополучие.

84 Кар 7—5

**Т 4702260000—84**  
**М 159(03)—87**      68—88

